

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1887. Första Kammaren. N:o 17.

Måndagen den 20 Juni, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Justerades två protokollsutdrag för sammanträdet på förmiddagen.

Anmälades och bordlades bankoutskottets memorial n:o 9, i fråga om användandet af riksbankens vinst för år 1886.

Fortsattes föredragningen af bevillningsutskottets betänkande n:o 5, angående vissa delar af tullbevillningen.

2 och 3 punkterna.

Biföllos.

4 punkten.

Lades till handlingarna.

5—10 punkterna.

Biföllos.

11 punkten.

Herr Carlheim-Gyllensköld: Jag får anhålla om afslag å utskottets förslag i detta hänseende och bifall till min i ämnet väckta motion, eller att en tull af 5 öre per kilogram måtte åläggas artikeln smör, äfven konstgjordt. Skälet till denna min framställning är, såsom i motionen är uttaladt, att detta skulle vara en tull på förädlade ladugårdsprodukter, som skulle i vissa delar af riket kunna rätt mycket bidra till jordbrukarnes fördel. För min del tror jag, att om

*Ifrågasatt
tull å smör.*

Första Kammarrens Prot. 1887. B. N:o 17.

*Ifrågasatt
tull å smör.
(Forts.)*

de principielle motståndarne till tullar å förädlade artiklar ville räcka oss så mycket förkättrade frihandlare handen i några afseenden, så skulle det lända till bättnad å ömse sidor.

Med afseende å den föreslagna tullsatsen på konstgjordt smör tillåter jag mig i kammarens minne återkalla hvad i tidningar och brochyer varit derom synligt. En framstående författare har deruti påpekat, att en stor del konstgjordt smör icke är för helsan nyttigt utan tvärt om. Denna tull skulle påtagligen leda till, att fabriker för tillverkning af konstgjordt smör blefve anlagda i Sverige. Detta skulle möjligen i någon mån lända mejeriproduktionen till skada, men derigenom skulle detta smör icke blifva så skadligt för helsan, då de inhemska fabrikerna kunna göras till föremål för en verksam polisuppsigt. Med stöd af hvad jag nu haft äran anförå i korthet, tillåter jag mig hos herr grefven och talmannen anhålla om proposition på bifall till min i ämnet afgifna motion.

Herr Dahl: Jag kan icke undra öfver, att motionären gerna önskar framgång åt sitt förslag, men jag ber herrarne uppmärksamma, att här föreligger ett annat förslag om tull å smör, enligt hvilket denna tull skulle sättas till 15 öre per kilogram. Det är en mycket svår sak att lagstifta i en fråga sådan som denna. Det vore godt om vi kunde trygga oss mot det konstgjorda smöret och det är här äfven föreslaget att tullen skulle inbegripa denna artikel. Det är tydligt att vi måste söka skydda oss deremot, ty det är icke nog med att det i väsentlig mån skadar våra egna produkter, utan det medför äfven andra olägenheter, större än de fleste kunna fatta. Men då utskottet icke velat tillstyrka någon tullsats å artikeln smör, så har skälet dertill varit det, som redan på förmiddagen antydts, att vi icke ville vid denna riksdag inlåta oss på att medgifva något tullskydd och det på grund af åtskilliga omständigheter. Det är icke möjligt att lösrycka enskilda artiklar från alla andra, som äro lika berättigade till skydd. Jag ville icke i utskottet vara med om tull å denna artikel, då den ju sammanhänger med så många andra, såsom ister, fläsk och så vidare. Läger man tull på smör, måste man äfven lägga tull på ister och fläsk. Jag hemställer därför, om det kan vara skäl att lösrycka denna artikel, och jag anser mig på goda skäl böra yrka bifall till utskottets förslag.

Friherre Klinckowström: Jag ber endast att få i allo instämma i hvad den siste ärade talaren nu yttrat.

Herr Carlheim-Gyllensköld: Med anledning af hvad den näst siste talaren andragit ber jag få nämna att det förefaller mig något underligt att han ville skydda smöret för att utestänga det konstgjorda. Jag tillåter mig hemställa till honom och kammaren, om man icke skyddar sig mot det konstgjorda bättre med en tullsats derå än genom att låta det vara tullfritt. Det sades att man icke kan lösrycka en viss tullsats från de andra likartade artiklarne, fläsk och ister m. m., men jag vill erinra om att man många gånger gjort sådana lösryckningar; man har lagt tull på t. ex. blommor, frukt,

krita, med flera artiklar, som hafva sammanhang med andra i taxan rubricerade artiklar. Det är af dessa grunder jag fortfarande anhåller om bifall till min motion i ämnet. *Ifrågasatt tull å smör.*
(Forts.)

Herr Dahl: Då den ärade talaren tyckes fortfarande vidhålla sitt yrkande om bifall till sin motion, ber jag att få å nyo yttra några ord. Jag är ense med talaren derom att det vore en stor fördel, om vi kunde utestänga det konstgjorda smöret, ty det är min öfvertygelse att det är af den beskaffenhet, att det borde alldeles förbjudas, men man kan för närvarande icke genomföra en sådan åtgärd. Jag kan upplysa kammaren, att för det närvarande den tekniska vetenskapen icke står på en sådan ståndpunkt, att man kan med bestämdhet skilja det konstgjorda från det naturliga, utan att för hvarje gång en noggrann kemisk analys företages. Äfven om en vara innehåller främmande artiklar, såsom talg och dylikt, ända till 20 procent, skulle jag icke kunna åtaga mig att genast upptäcka det. Jag tror icke det blir i längden tillräckligt att lägga tull på det konstgjorda smöret. Man måste vara betänkt på att vidtaga äfven andra åtgärder. Jag tror icke mycket kunna vinnas genom en tull af 5 öre, ty det konstgjorda smöret är mycket billigare än det naturliga. Ur denna synpunkt får jag fortfarande vidhålla mitt yrkande om afslag å motionärens förslag.

Herr Lundin: Jag skall be att få i allo instämna med den siste ärade talaren och skulle helst önska att det blefve förbud på konstgjordt smör, ty det sker så ofta missbruk vid tillverkningen och försäljningen deraf. Jag yrkar afslag å motionärens och bifall till utskottets förslag.

Herr af Burén: Jag anhåller få instämna med med herr Dahl.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr grefven och talmannen, att i afseende på förevarande punkt yrkats dels bifall till hvad utskottet hemställt, dels ock, af herr *Carlheim-Gyllensköld*, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle besluta, att artikeln smör, äfven konstgjordt, åsattes en tull af 5 öre för kilogram.

Sedermåra gjordes propositioner enligt dessa båda yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

12 och 13 punkterna.

Biföllos.

14 punkten och i sammanhang dermed den från 1 punkten uppskjutna frågan om aflåtande af skrifvelse.

Herr af Burén: Under förmiddagens sammanträde var jag oviss huruvida en dylik skrifvelse som den, herr Lothigius föreslagit, skulle gagna vår sak, men under de få timmar, som sedan dess förflutit, har

Ifrågasatt utredning för en revision af tullagstiftningen.

*Ifrågasatt
utredning
för en re-
vision af
tullagstift-
ningen.
(Forts.)*

jag varit i tillfälle att genomläsa hans excellens herr statsministerns anförande i Andra Kammaren under förlidne januaririksdag. Och jag kan derefter icke finna, att en sådan skrifvelse skulle tjena oss till någonting. Jag anser det till och med ogrannlaga mot vår nuvarande regering att framkomma med en dylik skrifvelse. Hans excellens statsministern sade i detta sitt anförande i Andra Kammaren under denna riksdags förra sammanträde, att »lidelserna äro högt uppdrifna.» Både frihandlarne i allmänhet och särskildt de som yttra sig å deras vägnar, liksom regeringen, äro vana vid de värsta förvrängningar af deras afsigter, insinuationer och hätska utfall från den protektionistiska pressen.» Jag tror att de högst och mest uppdrifna lidelserna äro att söka hos vår nuvarande regering; männe ej riksdagens upplösning var en yttring af dessa lidelser, ty nog har jag hört att en riksdag upplöses, när anslag vägras, men aldrig har jag hört att en riksdag upplöses därför, att den vill bereda staten inkomster. Detta är enastående i hela den politiska världen. Nu är frågan den, från hvilket håll hafva lidelserna framkallats, från dem, som hemta sin visdom från Stockholms Dagblad, Aftonbladet, Dagens Nyheter, Fäderneslandet, Söndags-Nisse, Kasper och från vissa landsortstidningar, af hvilka jag kan nämna Göteborgs handels- och sjöfartstidning och Sydsvenska Dagbladet, förutom den massa af hundratusentdels frihandelsskrifter, som öfversvämmat hela vårt land, eller från dem, som hemta sin visdom från Nya Dagligt Allehanda, Svenska Dagbladet, Vårt Land, Vikingen, Väktaren m. fl. och från professor Rydins, biskop Agardhs och docenten Fahlbecks skrifter och anföranden af A. P. Danielsson och andre, som vi spridt ut. Det är klart att hvar och en skyller på den andre. Hans excellens herr statsministern skyller på den protektionistiska pressen och den protektionistiska pressen skyller på statsministern. Om rätt och sanning finge här råda, så vore det icke svårt att döma, men folket vill bedragas. Statsministern har segrat och behåller segern, till dess han faller i den grop, han sjelf gräft.

I sitt anförande säger herr statsministern, att furst Bismarcks tullpolitik dikterats af statsfinansiella skäl och att »det var just dessa finansiella skäl, som ledt furst Bismarck i hans tullpolitik». Vidare säger han att den sämsta skatteform är att lägga skatt på de obemedlades oundgängligaste lifsförnödenheter och att spanmålstullen, långt ifrån att göra gagn, tvärt om skall verka till skada. Med dessa yttranden slår herr statsministern furst Bismarck i ansigtet, ty jag frågar herr statsministern: har furst Bismarck infört spanmålstullar för att skada sitt land? Nej, och tusen gånger nej! Han har gjort det för att gagna sitt land. Detta har nu en tioårig erfarenhet bestyrkt. Det är betänkligt att vårt lands främste man på så sätt fördömer Europas störste statsmans ekonomiska politik. Men för att lindra detta sitt hårda, låt vara indirekta omdöme är det säkerligen, som herr statsministern i detta sitt anförande säger: »Men med afseende på handelspolitiken hafva furst Bismarcks lifligaste omsorger ständigt varit egnade åt landets exportnäringar. Det är därför han låter tyska riket afsluta traktater med främmande magter, äfven tarifftraktater, i hvilka han nedsätter de tyska tullsatserna för att genom en förmånlig traktat

bereda större afsättning för de tyska varorna. Men för tarifftraktater hysa våra protektionister, som bekant, den allra största förskräckelse. Ja, furst Bismarck inkallade ju, som vi veta, nyss tyska riksdagen på endast några få dagar enkom för att fatta beslut rörande en handelstraktat med Spanien. Det är af samma orsak som han med statsanslag subventionerar transmarina ångbåtslinier, lemnar exportpremier, intresserar sig för kolonisationer i aflägsna länder, ja, på många sätt söker uppmuntra landets export — allt därför att han vet, att ett lands förmåga att upprätthålla betalningsbalansen till utlandet beror derpå, att landets exportnäringar blomstra. Hos oss går man den motsatta vägen. Hos oss tror man, att man genom att fördyra produktionskostnaden för exportnäringarna skall kunna åstadkomma landets välstånd. Jag betvivlar att metoden lyckas.»

Jag frågar hvilka »blifliga omsorger» herr statsministern egnat åt vårt lands exportnäringar. Den så mycket omtalade franska traktaten, har den för oss varit en *förmånlig* traktat såsom furst Bismarcks traktater äro? Att få dricka cognac, vin och champagne för billigt pris mot det att hela världen får öfversvämma vårt land med varor, som vi sjelfva kunna tillverka, kan väl icke anses förmånligt? För furst Bismarck, som säkerligen sjelf dikterat besluten vid traktaternas afslutande, är det ju icke svårt att uppgöra fördelaktiga vilkor, men för vårt fattiga land, som är skattskyldigt under utlandet, kan jag icke fatta att det är möjligt att utan stora uppoffringar afsluta traktater med främmande länder. Är det då underligt, om protektionisterna hysa den allra största förskräckelse för att afsluta dylika traktater? Det kan väl icke vara herr statsministerns mening att vi i likhet med Tyskland skulle bevilja statsanslag för transmarina ångbåtslinier eller intressera oss för kolonisation, hvaremot exportpremier skulle kunna vara en god hjälp i den nu rådande nöden. Men har herr statsministern någonsin föreslagit exportpremier, hvarigenom vår årligen återkommande underbalans i handeln med utlandet skulle minskas, hvilken minskning af oss protektionister eftersträfvats? Men vår regering går den motsatta vägen. Hon tror att det icke gifves något säkrare sätt att åstadkomma allmänt välstånd än att förhindra alla införselafgifter å sådana alster, som inom landet kunna produceras, — under det utlandet allt mer och mer stänger sina portar för vår export. Vi protektionister betvivla att denna metod i längden kommer att lyckas. Men har herr statsministern gifvit furst Bismarck ett svårt slag, så har han gifvit åt den arbetsammaste och sträfsammaste delen af vår befolkning ett riktigt dräpslag, då han sagt att han i denna fråga icke kan tillmäta större betydelse åt uttalanden på kommunalstämmor — hvarför icke då äfven säga landstingen? — än från sådana möten, som de nyss afsedda, der socialisten Palm uppträdde, och »från upplyste arbetare.» Detta är herr statsministerns egna ord och som icke gerna kunna missförstås. Det är i min tanke ett högt spel, som regeringen spelar, och som den tyckes hafva vunnit, att undertrycka dessa landets goda element, som, säga hvad man vill, i sjelfva verket upprätthålla den bestående ordningen, qväfva deras önskingar och behöf samt derigenom uppväcka split och sön-

Ifrågasatt utredning för en revision af tullagsstiftningen.
(Forts.)

Ifrågasatt
utredning
för en re-
vision af
tullagstift-
ningen.
(Forts.)

dring och parti och de farligaste lidelser. Se der följderna af denna upplösning!

Jag hemställer, mine herrar, om vi under sådana förhållanden hafva något att vänta af en skrifvelse till vår nuvarande regering i det syfte, som här föreslagits. Som jag anser detta alldeles omöjligt och, såsom jag redan nämnt, i högsta mätto ogrannlaga att aflåta en sådan skrifvelse, får jag, herr grefve och talmän, förena mig med grefve Strömfelt och yrka afslag å skrifvelseförslagen.

Herr Nyström: Eftersom jag deltagit i utskottets förhandlingar om denna punkt i afseende å det föreliggande skrifvelseförslaget och utskottets ordförande icke är tillstädes, ber jag att få säga några ord till försvar för min åsigt. Om jag trodde att ett bifall till skrifvelseförslaget vore grundlagsenligt, om jag kunde inse att det vore behöfligt eller om jag kunde tro att något gagneligt resultat skulle deraf vinnas, så skulle jag icke motsätta mig att denna skrifvelse afginge hufvudsakligen i det syfte som här blifvit framställt. Men *då* 17 mot 2 af bevillningsutskottets ledamöter voro mot det skrifvelseförslag som herr Lothgius framställde, *då* inga af de andra skrifvelseförslagen varit under utskottets behandling, *då* enligt mitt förmenande icke utskottets minoritet, utan endast dess majoritet kan få göra proposition på att ett skrifvelseförslag i förevarande syfte antages, *då*, af hvad som förekommit i utskottet, det i min tanke är uppenbart, att åsigterna om detta skrifvelseförslag äro så olika, att, äfven om skrifvelsen beslötes, man aldrig skulle få ett förslag, som kunde sammanjemka de olika meningarne, *då* det således kan antagas, att det är föga hopp att kunna vinna något resultat af eller någon framgång i anledning af denna skrifvelse, *då* jag anser våra traktater hindra åsättandet af tull på de flesta öfverflödsartiklar, synnerligast sedan den spanska traktaten förnyats, *då* vidare jag anser regeringen bäst kunna bedöma situationen och taga initiativ i en så förvirrad fråga som den nu förevarande om tullväsendet och *då* jag anser att skrifvelsen skulle föranleda att en ännu värre strid skulle uppstå i landet vid valen till treårsperioden i höst än den, som under de nyss afslutade valen förekommit, samt tror att, om icke skrifvelsen aflåtes, sinnena möjligen något lugnas och vid de nya valen afseende mera fästes vid andra stora frågor, som förekommo vid förra riksdagen, men icke vid majriksdagen vunnit sin lösning, så att icke, såsom fallet varit vid de senaste valen, allenast den frågan om man är tullvän eller frihandlare lägges till grund för alla val, *så* yrkar jag att herr grefven och talmannen täcktes vägra proposition på bifall till det ifrågavarande skrifvelseförslaget, *då* ej någon motion i ty fall förekommit, men att, derest herr talmannen icke gillar denna min åsigt, att förslaget måtte afslås.

Herr Carlheim-Gyllensköld: Man står verkligen något tveksam gent emot en sådan grundlagstolkare som den siste talaren. Hvad han sade kan verkligen förvirra en, som icke är desto styfvare i sina stycken, beträffande både hans vänliga, fast öfverflödiga råd till herr grefven och talmannen och hvad han yttrade till kammaren.

För min del hade jag trott att diskussionen i denna fråga skulle kunnat hållas inom hofsamhetens och rimlighetens gräns, men beklagligtvis har jag härutinnan varit mer än tillåtligt naiv. Erfarenheten har visat att denna min uppfattning ingalunda varit riktig, utan hafva vi tvärtom fått höra de mest öfverdrifna, de mest beklagansvärda anfall mot regeringen och mot dem, som råka hafva en med regeringen öfverensstämmande åsigt. Nu hör äfven jag till dessa olyckliga så kallade frihandlare och har, måhända till min skada, en öfvertygelse, som ej passar in med kammarens majoritet.

Ifrågasatt utredning för en revision af tullagstiftningen. (Forts.)

Jag kan ej hjälpa det och vidblifver emellertid denna min öfvertygelse.

Jag hade trott att ingenting skulle kunna i så hög grad främja en hofsam behandling af denna fråga som en skrivelse till Kongl. Maj:t, der frågan skulle nöjaktigt utredas af sakkunnige personer. Jag har också i detta afseende väckt en motion, som blifvit behandlad af tillfälligt utskott.

För min del har jag trott och tror fortfarande att om tullfrågan finge partielt lösas i likhet med många andra stora frågor, som på detta sätt blifvit lösta eller börjat att lösas, så skulle alla vinna derpå och icke minst enigheten i landet, enigheten i kammaren. Det är möjligt, att jag deri tager fel, men jag tror det icke.

Den siste värde talaren talade om en förvirrad fråga. Jag undrar om han ej möjligen i stället menade en vilseförd fråga eller att sinnena blifvit vilseförda på grund af frågan. Jag misstänker något sådant.

Min ärade vän på norrköpingsbanken hade i dag på förmiddagen ett yttrande, som jag ej kan låta oanmärkt gå förbi. Han nämnde något om den hänsynslösa agitation, som skulle från frihandlarnes sida bedrifvits. Detta ord hänsynslös agitation har kastats oss i ansigtet så väl enskildt som offentligt, men *icke* med fullgiltiga bevis. Jag har deremot bevis på en agitation från den motsatta sidan, som jag tror skulle kunna kallas med samma namn, som den ärade norrköpingsrepresentanten gaf vår agitation, eller hvad säga herrarne om att en tjenstgörande officer begagnar värnpligtssoldater till att skrifva utanskrifter och dylikt på postförsändelser i protektionistisk riktning. Det är möjligt att när jag hunnit samla fullständigt bevismaterial härom, saken ej kommer att aflöpa utan åtal. Jag vill ej innan dess nämna något namn, men skall göra hvad på mig ankommer att ett sådant tillvägagående som jag på det högsta ogillar, icke må aflöpa utan vidare påföljd. Jag nämner saken nu endast för att visa att motsidan ej är så oskyldig och ej strider med så rena vapen, som man vill låta påskina.

Med afseende på sjelfva hufvudfrågan skulle jag föreställa mig att om en skrivelse skulle alla kunna förena sig, då en skrivelse ej innebär annat än en begäran om utredning och opartisk utredning af frågan. Då vi trihandlare ej kunnat anse, att den utredning i tullfrågan, som vid 1887 års första riksdag af bevillningsutskottet lemnades, vore för oss fullt uttömmande och nöjaktig, utan vi önska en annan, är det ej så underligt, att man önskar framgång åt en sådan skrivelse, helst alla torde kunna förena sig derom. Derigenom torde

*Ifrågasatt
utredning
för en re-
vision af
tullagstift-
ningen.
(Forts.)*

frågan kunna införas på den naturliga banan att blifva partielt löst. Jag tror ingalunda att det kan ur någon synpunkt gå an att taga ett så våldsamt språng som att på en gång kasta om hela vår tullpolitik. Ett sådant steg måste ovilkorligen beröra så många berättigade, lofliga och viktiga intressen i landet, hvilka vi väl icke vilja se lida skada, att det på intet sätt vore betänksamt handladt, och detta gör att jag ingalunda kan vara med derom.

Jag afstår för närvarande att yrka bifall till något af de framställda förslagen, men kommer vid en blifvande votering att sluta mig till något af skrifvelseförslagen.

Herr Lithander: En ärad talare på förmiddagen återförde i vårt minne händelser från förra århundradets historia, hvilka härflutit från de inre strider, som då flammade i vårt kära fädernesland, och varnade för de ödesdigra följder, som otvifvelaktigt skulle uppkomma af en fortsättning af den strid, som i våra dagar uppstått emellan dem, som hafva mot hvarandra stridande åsichter med afseende på ekonomiska och tullpolitiska frågor. Jag tackar honom för dessa varnande ord, som synas mig hafva blifvit uttalade i rätta ögonblicket, och jag får säga, att jag hör till dem, som lifligt och upprigtigt önska att denna strid, detta med rätta så kallade tullkrig, måtte medelst gemensamma och ärliga bemödanden af de olika tänkande snart få ett slut, genom en fred som otvifvelaktigt skall blifva för fosterlandet lyckobringande, så framt den kan åstadkommas på basis af det svenska arbetets skyddande.

Det synes mig, som om det af herr Lothigius framställda förslaget i sammanhang med det af friherre von Essen dertill gjorda tillägg skulle kunna utgöra en sådan basis, och jag får därför, herr greve och talman, förena mig i det yrkande, som desse herrar framställt. Jag gör det, får jag säga, under förutsättning och i den fasta förhoppning att regeringen skall med kärlek till fosterlandet gerna omfatta detta tillfälle att få framlägga förslag, hvilka båda partierna kunna ena sig om och hvilka i så fall kunna tjena till att rädda fosterlandet från den ruin, som enligt min tanke eljest otvifvelaktigt förestår genom ett fortsatt tillämpande af det nuvarande systemet.

Herr Hedlund: Det är ett rätt ofta förekommande fall, att då man vill undanskjuta en fråga, så skaffar man en komité för att öfverlemna henne åt. För min del kan jag emellertid icke vara vidare hågad för en komité, emedan jag anser det hvarken nödigt eller nyttigt, att elden af denna fråga gömmes under askan och dessutom hoppas af det svenska folkets sunda förstånd, insigt af fäderneslandets kraf och känsla för rättvisa, att både nu stundande riksdagsmannaval och de derpå följande skola blifva ett så decideradt uttryck för denna sinnesstämming, att våra tullsträfvare skola på denna naturligare väg upphöra att finnas till. Ur så kallad frihandelssynpunkt kan man visserligen ej heller anse vidare utredning vara af nöden, men tyvärr är det så, att vi i sjelfva verket icke hafva några verkliga frihandlare i vårt land. Hvad som så här benämnes, står visserligen långt utanför hvad i frihandlande länder så anses. Vi hafva under en lång

följd af år låtit våra många tullsatser, som tjena till skydd, stå kvar orubbade. Vi hafva ock gjort en mängd eftergifter i öfrigt, och detta under det vi, om man så vill, dock stå på frihandelsståndpunkt. Vi hafva ej velat göra några genomgripande rubbningar i vårt lands ekonomiska lif. Vi hafva med andra ord varit starkt konservative, kanske starkare än vi haft rätt att vara. Då uppstod en rörelse i motsatt riktning, hvilken angrep denna konservatism, och det, märkligt nog, från ett håll, der man eljes möter de kraftigaste målsmännen för det bestående. En häftig rörelse med agitatoriska angrepp mot det närvarande tillståndet har uppkommit och denna förskrifver sig, såsom jag nämnt, från samma sida, som nu fortsätter denna strid, och ännu så länge stå vi så kallade frihandlare gent emot denna rörelse på defensiven. Men till slut går detta ej längre an. Då vi göra ett ganska beskedligt motstånd och använda vår försvarskraft på ett rätt hofsamt sätt, kastas öfver oss en mängd grofva tillmälen, sådana som fosterlandsförrädare med flera. För visso stärkes ingen sak genom oqvädinsord och för min del beklagar jag ej, att sådana ord kastas öfver oss, eller anser, att för att de skulle upphöra en komité borde tillsättas.

Ifrågasatt utredning för en revision af tullagstiftningen.
(Forts.)

Deremot hyser jag i likhet med en föregående talare tvifvelsmål, när man ordar om sinnenas lugnande, ty här möta intressen, ekonomiska fördelar och farliga intressen, som, enligt vårt förmenande hota fäderneslandets välfärd på det betänkligaste och hvilka därför måste motstås i det längsta. Häremot hjälper ingen komité och väl intet annat heller. Ur denna synpunkt skulle jag således ej gilla en komité.

Det svenska folket har med stort tålmod burit en beskattning af femton till tjugu millioner kronor årligen till de skyddade näringsarnas förmån, men nu hafva pretentionerna ökats och det märkliga förbund, hvartill vi varit vittnen, innebär ej endast tull på landtmannaprodukter, utan en *ökning* af den dryga skatt till de skyddade näringsarna, som redan utgår, till det betydliga belopp, som nämndes.

Deremot kan jag ej dela de farhågor, som en föregående talare uttalade, att det skulle vara ogrannlaga mot vår nuvarande regering att till henne skicka en skrifvelse med begäran om frågans utredning. Jag får säga, att det lät besynnerligt i mina öron att från det hållet få höra talas om grannlagenhet mot den nuvarande regeringen och det i sammanhang med de yttranden, som han kort förut fält. Jag är också ej fullt säker på om den ärade talaren var upprigtig i detta sitt yttrande om grannlagenhet med afseende på skrifvelseförslaget. Jag erkänner, att jag ej har rätt att sätta in fråga en ärlig mans upprigtighet, men motsägelsen var så uppenbar, att man knappast torde kunna anse, att här förelåg endast glömska, eller han glömt början af sitt tal, innan han kom till slutet.

Emellertid, ehuru jag ej delar denna betänklighet, att det skulle vara ogrannlaga, får jag, som vill iakttaga all grannlagenhet mot hvarje regering, vare sig den nuvarande eller äfven en protektionistisk, säga, att det finnes omständigheter, som tala för att någon ny utredning i detta under så många år utredda ämne kunde vara behöflig. Väl kan med ännu flere faktiska bevis behöfva styrkas eller vederläggas det upprepade påståendet om våra ruinerade näringar.

*Ifrågasatt
utredning
för en re-
vision af
tullagstift-
ningen.
(Forts.)*

Visserligen hade jag, då sådant yttrades förliden riksdag, tillfälle att med officiella uppgifter visa, att våra näringar icke voro ruinerade, att samtliga våra handtverkerier och fabriker hade vuxit i tillverkningsvärde till siffror, som öfverstego alla föregående års. Nu har ännu en berättelse tillkommit, som visar en ytterligare stigning i tillverkningsvärdet på omkring ett hundra tusen kronor, och det märkliga är, att äfven det senaste år, för hvilket vi hafva siffror, bekräftar erfarenheten från de föregående derutinnan, att det är de icke skyddade näringarne, som gått kraftigast framåt, under det de skyddade, trots den skatt å femton à tjugu millioner, som det svenska folket till dem betalar, utvecklat sig jemförelsevis svagt. När ändock uppgifterna om näringarnas ruin kunna af en ärlig man — och det vitsordet gifver jag den ärade talaren obetingadt — upprepas, synes väl, att en på faktiska och icke på bevillningsutskottets grunder stödd utredning må vara af behovet påkallad.

Det skulle vid en sådan utredning ock vara skäl att taga i betraktande talarens åter upprepade ord om det förtviflade tillståndet i andra hänseenden, särskildt på landsbygden, ehuru hans olycksprofetior sedan föregående år ännu icke, så vidt man får bygga på officiella siffror, gått i fullbordan. De siffror jag i fjor tog mig friheten anföra från det mest betryckta länet, der balla voro bragta till tiggargastafven», visade att af jordfastigheter till 225 millioner kronors taxeringsvärde hade under året exekutivt försålts egendom till en millions taxeringsvärde och det till ett ingalunda billigt försäljningspris, ty det var mellan sju och åtta hundra tusen kronor. När man vet hvilka låga värden en exekutiv auktion alltid medför, är detta pris ganska högt, och jag kan säga att när icke mer än en på 225 är tvungen att exekutivt sälja sin egendom, är detta ingalunda bevis på någon allmän ruin. Men påståendet upprepas i alla fall och då anser jag det kunna vara nyttigt, att en ytterligare utredning sker, så att man ej grundar sitt tal på det upplösta bevillningsutskottets uppgifter, utan på en verklighet.

Jemväl i andra afseenden kunde det vara nyttigt att få en närmare utredning, till stånd. Vid denna riksdag har väckts en motion af herr Åkerlund, hvars afslående kammaren nu nyss utan debatt gillade. Jag får säga, att det är mycket i denna motion, som man borde taga vara på. Han begärde tullfrihet på ett stort antal varor och, såsom utskottet påpekade, är det icke utredt, huru detta skulle inverka i finansielt afseende. Men att man skulle kunna gå en lång väg härutinnan, utan att hvarken det äsyftade skyddet eller statsinkomsterna trädde för nära, det tog jag mig friheten visa i en motion vid 1875 års riksdag, då jag begärde det samma som herr Åkerlund, nemligen upphäfvande af tullen på en mängd obetydliga artiklar. Jag minnes, att det fans 201 artiklar, hvilka ej gåfvo i tullinkomst mer än 200,000 kronor. Att rensa vår tulltaxa från en mängd obetydliga artiklar, som endast vålla i administrativt afseende stort bråk, vore en så nyttig gerning, att om en komité kunde dertill bidraga genom en utredning, skulle den vara till allmän bätnad. Jag skulle ej vara rädd för det ett eller annat hundra tusen finge styrka på foten; vi kunna taga igen det på annat sätt, eller genom andra tull-

afgifter. Ett mycket enkelt sätt, som borde vara tilltalande för en mängd af herrarne, vore att lägga en tull af två till tre öre per kilogram å bomull. En tull på bomull af tre öre per kilo skulle inbringa öfver 330,000 kronor årligen; det sista året importerades nemligen något öfver 11,000,000 kilogram. Med denna enda obetydliga tull på bomull kunde helt visst en mängd onödiga artiklar kunna strykas. Detta är icke taladt ur frihandelsynpunkt, ty frågan rör artiklar, som icke väga någonting i protektionistiskt afseende.

En annan utredning, som komitéen borde göra, hvilket ock förut betonats, vore beträffande den omtvistade frågan, i hvad mån tull inverkade på varuprisen i landet.

Det vill synas för vanligt sundt människoförstånd att, om en vara belägges med tull, varans pris också ökas, och erfarenheten har äfven visat, att så inträffar. När sockertullen ökades med några öre, så, genast efter sedan det blifvit känt, höjde sockerfabrikanterna priset. När Andra Kammaren i våras hade röstat i tullfrågan, så höjde straxt en bagare priset på sitt bröd. Men han hade för brådtom. Man vet ju ock, att många spekulerade på denna prisförhöjning, men de fingo sota för detta. Man kan såsom exempel anföra prisskilnaden mellan England och Frankrike, som under lång tid visat sig vara lika stor som franska tullen på spanmål. Man kan nu visserligen hänvisa till förhållandena i Tyskland, der priset på den förtullade varan icke varit högre efter det den belades med tull än förut, utan fastmer tvärtom. Deri har således den ärade talaren rätt, då han upprepar att priset på spanmål och mjöl i Tyskland ingalunda stigit i och med tullsatserna utan tvärtom ganska mycket sjunkit, och det är också detta förhållande, hvaröfver de tyska jordbrukarne så bittert klaga likasom äfven jordbrukarne i Frankrike. Men är det nu så, att spanmålstillarne icke höja priset på varan, då saknar ju dessa tullar allt förnuftigt berättigande. Detta är ett så vanligt argument, att jag är förlägen att upprepa det, och man skall verkligen hafva den ärade talarens envishet vid en gång fattad mening för att kunna upprepa detta fullkomligt odugliga argument. Jag vill blott nämna ett skäl. Man har talat om »att behålla marknaden». Marknaden måste vara beroende på priset, isynnerhet i fråga om spanmålen. Om den ärade talaren bjuder ut spanmål för 12 kronor tunnan och jag för 11 kronor, så behåller han icke längre marknaden utan jag tager den ifrån honom, helt enkelt därför att mitt pris är billigare och marknaden tages af det lägre priset. Men månne den ärade talaren gjort sig reda för, hvori den omständighet nu ligger, att vår spanmål och andra artiklar med eller utan tull under de sista tiderna så mycket sjunkit i pris, att hvarken tullar eller andra åtgärder, ej ens exportpremier kunnat hjälpa? Det kunde då vara skäl att undersöka orsaken till detta. Den är ganska enkel. Vi producera för mycket. Vi gifva människorna för mycket af denna veridens goda, kläder, föda och allting annat, och deraf kommer priset. Inför denna olycka stå vi nu. Tänk, om någon eldsvåda ödelade alla dessa magasin!

Men saken kan ock hafva en annan grund, som jag skall be att i korthet få beröra. Antag, att i Sverige det förhållande inträffade, att hvarje familjs vilkor förbättrades derhän, att familjefadren finge

*Ifrågasatt
utredning
för en re-
vision af
tullagstift-
ningen.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
utredning
för en re-
vision af
tullagstift-
ningen.
(Forts.)*

50 öre mera förtjenst om dagen än förut, så skulle det å hela Sveriges befolkning, utgörande i jemnt tal en million familjer, öka konsumtions förmågan med 150 millioner kronor om året. Detta är ju en ganska allvarsam insats i den köpande marknaden, och skulle högst betydligt inverka på prisets höjande. I Tyskland skulle detta verka tiofaldigt, eller med 1,500 millioner kronor. Under omvänt förhållande blir verkan motsatt. Om i Sverige förtjensten skulle minskas med 50 öre om dagen i medeltal per familj, så skulle följden deraf blifva minskad konsumtionsförmåga och dermed nedsättning i köpkraften med 150 millioner kronor om året, och i Tyskland med 1,500 millioner, och dock har jag tagit en så liten differens som 50 öre i medeltal för icke blott arbetare utan äfven räntetagare, löntagare och andra. Man behöfver således icke söka så långt efter orsaken till dessa prisvexlingar, vi behöfva endast söka den der, hvarest människorna möjligen kunna i afseende på lefnadsförhållandena vinna ett bättre eller sämre af 50 öre om dagen.

Jag nämnde räntetagare. Här talas nu så mycket om, att mycket af det onda skulle vara hjälpt, om vi finge lägre ränta. För få personer skulle detta vara lyckligare än för den, som är så mycket skyldig, som den, hvilken nu har ordet. Men det fins många, som lefva på ett litet kapital af 10, 15 à 20 tusen kronor, och som skola finna sin ställning i högsta grad försvårad, om de i stället för 700 à 800 kronor skulle få endast 400 à 600 kronor. I sjelfva verket har således kapitalets värde genom räntefotens fall till exempel från 6 till 5 procent minskats med 20 procent. Men härför har man icke något deltagande. Skola vi — heter det då — skydda detta penningefolk, som lefver på vårt arbetes afkastning och tager ränta af oss? Det fins dock bland dessa små räntetagare ett mycket stort antal, som lefver på sina årligt sammansparade penningar och som hoppats att på gamla dagar deraf hafva någon afkastning, som kunde skydda dem mot nöd och bekymmer, och hvarför skulle vi icke vilja skydda dem? Skulle vi icke, när vi satt ett maximum för räntefoten, kunna tänka, att möjligen en petition med många underskrifter kunde ingifvas med begäran att räntan icke måtte sänkas under till exempel 5 procent för att skydda »det samlade arbetet», det vill säga kapitalet, i landet? Det ena kan ju petitioneras med lika god rätt som det andra.

Men allt detta, tror jag, behöfver närmare utredas. Jag skulle icke vilja väcka motion i dessa ämnen, innan saken blifvit närmare utredd, emedan den verkligen förtjenar det. Mycket annat skulle äfven kunna anföras för att visa huru en utredning äfven från min synpunkt kunde vara nyttig och behöflig. Men skola vi verkligen lemna den nuvarande regeringen det förtroendet att nedsätta en sådan komité som den nu föreslagna? En föregående talare har öppet förklarat, att han till den nuvarande regeringen icke hyser något förtroende. Lyckligtvis var det ingen af regeringens medlemmar, som med egna öron fick mottaga dessa förkrossande ord. Men jag skulle ock i viss mån hysa mina betänkligheter emot förslaget, emedan jag icke är säker på, att regeringen skulle acceptera den synpunkt, ur hvilken jag, för min del, skulle vilja hafva denna komité tillsatt. Den ärade talaren har klandrat regeringen därför, att hon tillsatt en komité

med majoritet af en person i frihandelsvänlig rigtning, under det att minoriteten bestod af protektionister. Han kunde dock ej påvisa några förskräckliga följder af detta, ty han kunde icke säga, att reservanternas mening blifvit undertryckt, då de hade tillfälle att i samma betänkande göra samma utredning som majoriteten. I sjelfva verket visste han icke mer än *en* fruktansvärd följd af detta och det tyckes mig som om han icke borde vara så rädd därför, nemligen att en af reservanterna funne sig föranledd att utgifva en särskild broschyr i ämnet. Jag kan försäkra honom att för oss, frihandlare, var denna broschyr ingenting afskräckande, om den också var det för honom. Det är att märka att detta klander drabbade regeringen vid den tid, då båda kamrarne voro frihandelsvänligt sinnade. Då fordrade man, och det hör till denna protektionisms naivitet, att regeringen skulle tillsätta en komité med majoritet för protektionisterna, under der att majoriteternas i begge kamrarne voro frihandelsvänligt sinnade eller åtminstone icke protektionistiska. Jag måste tillstå att det i allmänhet ligger stor naivitet i anspråken, när det gäller protektionisterna men denna var naivare än någon annan. Det förslag, som jag skulle vilja framställa, är, att, om komitén skall bestå af tio personer, man må tillsätta nio protektionister och en enda frihandlare, ty så stark är vår sak, att, om denne ende är en dugande man, skall han lägga sanningen och verkligheten i så klar dager, att de nio protektionisterna skola blifva vederlagda. Jag är emellertid icke säker på, att vår nuvarande regering skulle acceptera denna ståndpunkt, och därför skulle jag då kunna instämma med den ärade talaren, att det kanske vore betänkligt att lemna regeringen detta uppdrag.

En talare här till venster yttrade några kraftiga ord, hemtade ur ett skriftligt anförande, hvilka jag icke kan lemna utan uppmärksamhet, emedan de gälde pressen. Jag kan icke annat än uttrycka min erkänsla såsom tidningsman därför, att han sade, det lärdomar på detta område hemtats äfven från sjelfva regeringens sida ur pressen. Härigenom gaf han en särskild heder åt den så kallade frihandelsvänliga pressen, såsom varande den förmämsta ledaren i detta afseende, och han beklagade derjemte, att motsidan icke vunnit lika gehör. Han kan hafva rätt i detta, att det kanske varit origtigt att man icke tagit hänsyn äfven till den andra pressen såsom Svenska Dagbladet, Vikingen, Vårt Land och många andra. Men hvarför hafva icke han och hans meningsfränder också tagit lärdom från den andra sidan? Jag försäkrar herrarne, att den har frambragt i dagen så många öfvertygande saker, så mycken bevisning, att det bör kunna inverka på äfven de mest stålsatte protektionister, men det synes tyvärr som om allt detta varit bortkastade perlor, jag menar, bortkastade lärdomar i denna sak. Att denna press icke varit utan all fara för den andra sidan, det kunna vi emellertid finna deraf, att man varit rädd för att se, hvad som kunde hemtas ur denna visdomskälla. Den ärade talaren sjelf har rent af velat förbjuda alla frihandelsvänliga tidningar att komma till sina nejdens ögon, på det att man der icke måtte inhemta hvad som stod i dem. Något större erkännande af den frisinnaade pressens inflytande kan man icke gifva. Men jag

*Ifrågasatt
utredning
för en re-
vision af
tullagstift-
ningen.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
utredning
för en re-
vision af
tullagstift-
ningen.
(Forts.)*

förebrår honom likväl, att han, såsom en sanningens vän, vill för-
mörka sina ögon för den ena sidan och blott hålla sig till den andra.

Man har äfven frågat hvad vår regering har gjort för att be-
fordra landets export. Ja, det må jag väl fråga? Har regeringen
upprättat några kontor för exporten af trävaror, denna vår största
näringsgren? Hvad har regeringen gjort för jernexporten eller hafre-
exporten? Hon har icke ens velat understödja byggandet af varu-
magasin eller något annat dylikt, utan köpmännen hafva lemnats
åt sig sjelfva att reda sig så godt de kunna. Äfven de hafva haft
dåliga tider, men regeringen har icke det minsta bekymrat sig om
dessa människor utan alldeles oförsigtigt tyckt, att ett lands närings-
lif reder sig bäst, om alla människor få tänka och handla för sig
sjelfva så fritt som möjligt. Vår vise vän Bismarek deremot lägger
sig i alla möjliga näringslivets grenar. Nu vill han göra bränvins-
bränningen till monopol och äfven taga tobaken för statens räkning.
Se, det är en man, som förstår sig på landets näringslif, och som
tager itu med exporten!

Vidare yttrade den ärade talaren, att vårt lands näringar vore
hulpna, om vi bara finge exportpremier. Jo, detta vore ett godt
system! Jag vågar dock tro, att här har talaren gjort upp räkningen
utan värden. Skulle protektionisterna vara så naive, att de skulle
acceptera exportpremierna, då må de akta sig för nästa val. Då ber
jag dem att öppet på sin fana sätta upp dessa exportpremier, ty då
skola vi slå dem grundligare än någonsin. Vi skola nemligen då å
vår sida ställa till hvarje fosterlandsvän den frågan: »skall svenska
folket arbeta för utländingen? Skola vi förädla våra varor och staten
betala förädlingen blott för att utländingen skall få varorna så myc-
ket billigare?» Det skall säkerligen icke svenska folket gå in på.
När Tyskland gjorde detta i fråga om sockerindustrien, så svarade
den verkliga statsmannen Gladstone de klagande sockerfabrikanterna
i London: »Om Tyskland vill gratis raffinera åt oss, så bör det vara
en stor fördel för vårt land». Så skall ock hvarje tänkande människa
här säga, att, om Tyskland ville gratis skänka oss af sina produkter
utan att vi behöfva gifva något i utbyte, så är detta Tysklands för-
lust, icke vår. Jag hoppas och tror, att den ärade talaren nog skall
taga frågan om exportpremierna i närmare öfvervägande. För egen
del, anser jag denna fråga vara så klar, att jag icke ens skulle vilja
besvara med en utredning i detta ämne. Jag vill således icke göra
något yrkande i fråga om den blifvande utredningen och komitén,
ja, jag skulle hafva varit alldeles emot den. Men när jag nu hört
protektionisterna, som under så lång tid förebrått regeringen, att hon
icke gjort sådan utredning, eller, såsom man säger, då man är en
lärd protektionist, en »enquête», då må herrarne icke undra på, om jag
är tveksam, huru vida jag icke bör lägga min röst för denna ut-
redning.

Herr Sundberg: Jag skall icke med ett enda ord försöka inlåta
mig i någon slags debatt med den siste ärade talaren i fråga om
hans mycket vidlyftiga och säkert mycket skarpsinniga statsekono-
miska och tullpolitiska betraktelser. Den, som vill göra det försöket,

skall derigenom endast kalla honom på nytt fram till denna plats, och vi skola få en ny rad af lika långa betraktelser, som i och för sig — jag vill icke neka till det — visserligen äro ganska intressanta att höra, men som så här på qvällqvisten, när kammaren har att sköta det, som föreligger, kanske förekomma något besvärliga, emedan atmosfären är qvaf. Innan jag öfvergår till hufvudsaken, skulle jag dessutom i allmänhet vilja göra en liten erinran derom, att det torde vara öfverflödigt för kammarens ledamöter, hvilken ståndpunkt de än må tillhöra, att anställa vidlyftiga betraktelser i frihandelsvänlig eller skyddsvänlig rigtning, antingen den sak, som är föredragen, påkallar betraktelserna eller icke, ty genom att tillfredsställa denna passion blir det bland oss under stundom något otrefligt, och jag vågar tilläga *i onödan* otrefligt.

Hvad nu den föreliggande frågan angår, så gäller den, huruvida Riksdagen bör ingå till Kongl. Maj:t med en sådan generel skrifvelse, som på olika sätt blifvit formulerad af olika talare, som här haft ordet, eller huruvida detta icke bör ske, utan kammaren, för sin del, helt enkelt bör bifalla hvad utskottet har förslagit. För min del, tillstår jag, att min åsigt mest lutar åt det sistnämnda hållet, redan och hufvudsakligen därför, att jag tror hvarje sådan skrifvelse, den må få den ena eller andra formuleringen, vara någorlunda öfverflödig, emedan regeringen alltför väl känner ställningen inom landet för att själf kunna bedöma, huruvida hon bör taga ett initiativ i fråga om tullagstiftningens revision eller icke. Hon behöfver icke Riksdagens påstötning i nämnda hänseende, ty hon vet visserligen själf hvad hon bör göra eller icke göra. Om man vill göra sig själf den frågan: hvarföre äro dessa skrifvelsförslag framlagda? så vill det synas, som skulle man knappast kunna värja sig för att gifva det svaret: därför att man vill använda en morfinkur för att ställa febern vid de förestående valen i höst. Huruvida den kuren på denna väg skall lyckas, så hetsigt som feberns tillstånd för närvarande är, det är en annan fråga. Men vill man försöka att genom sådana medel, som här nu äro i fråga, verka lugnande, kan man då tro, att en sålunda afsedd verkan åstadkommes genom en så beskaffad skrifvelse, som den reservanterna från Andra Kammaren föreslagit, hvilken uppenbarligen skulle skjuta fram hela frågan om den så ofta begärda revisionen till en obestämmd framtid? Det är klart, att den icke skulle göra det, utan feberhetsigheten skulle genom den blott ofelbart blifva ännu större. Jag fruktar, att detsamma äfven blefve förhållandet, om Herr Lothigi skrifvelsförslag skulle godkännas, icke därför att icke det, enligt mitt förmenande, är vida lämpligare och mera direkt ledande till målet, utan därför att ordalagen äro så valda, att, i fall de blefve af Riksdagen godkända, det af dem skulle visa sig, att Riksdagen alldeles à priori afskurit all möjlighet af spanmålstullar och vill icke veta af annat än tullar på förädlade jordbruksprodukter. Men att på detta sätt i förväg säga ifrån, det tror jag knappt, att Riksdagen ens vid närmare eftersinnande skall finna vara synnerligen välbetänkt.

Då komma vi till det sista skrifvelsförslaget eller Friherre von Essens. Det är nu så till vida bättre, att det något litet genom ett

*Ifrågasatt
utredning
för en revision
af
tullagstiftningens.*
(Forts.)

*Ifrågasatt
utredning
för en re-
vision af
tullagstift-
ningen.
(Forts.)*

slutligt tillägg nämner om en utredning, som skulle af Kongl. Maj:t verkställas i fråga om de i utlandet införda spanmålstillarnes verkningar. Men jag hemställer till eder, mina herrar, huruvida detta kan vara dels behöfligt och dels mycket lugnande. Enligt mitt förmenande är det alldeles obehöfligt, därför att hvar och en kan sjelf öfvertyga sig om, huru spanmålstillarne verka, om han derom vill taga kännedom genom de många officiella och icke officiella rapporter, som finnas till hands, så att icke behöfver man i ty fall anlita regeringen såsom kommissionär. Men det är icke nog dermed. Detta tillägg skulle icke heller verka, såsom man åsyftat, lugnande, emedan det med herr Lothigii reservation delar det felet att låta denna exclusion af spanmålstillarna stå kvar.

Vill man nu verkligen hafva en skrifvelse, och det tyckes här vara en temligen allmän eller åtminstone mycket utbredd böjelse för att en sådan må till regeringen affärdas, så hemställer jag, huruvida icke denna skrifvelse skulle få på samma gång all nöjaktig enkelhet, klarhet och frihet för regeringen, när hon skall skrida till sitt verk, om man helt enkelt formulerar den såsom herr Lothigius föreslagit men med utstrykning af några ord. Om herrarne behaga följa med betänkandet, så skola vi se, huru hela plakatet kommer att lyda. Det blir sålunda: »att i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta genom sakkunnige personer utreda, hvilka förändringar i gällande tulltaxa lämpligen böra och kunna vidtagas i syfte att bereda såväl jordbruket som öfriga näringar ett efter tidsförhållandena afpassadt skydd för deras produkter samt till nästa Riksdag afgifva det förslag, hvartill utredningen må kunna föranleda.» Detta förefaller åtminstone mig så enkelt och utan förfång för någondera sidan, att det synes mig antagligt, och skall i förslaget ligga någon kompromiss, torde denna duga lika bra som den förut föreslagna. Enligt mitt förmenande är den af mig förordade bättre, eljest hade jag naturligtvis icke föreslagit den. Jag tillstyrker alltså bifall till det af mig framlagda förslaget.

Herr Axell: Det är endast med stor motvilja jag numera tager del i kammarens debatter. Dessa, de må beröra konstitutionella spörsmål eller tullpolitiska ting, anlas så mycken personlig bitterhet och vittna om så litet sakhänsyn, att de måste utöfva ett högst pinsamt intryck på hvar och en; åtminstone göra de detta på mig. Aktningen för regeringen och dess redliga sträfvan, en regering, som, man må ogilla dess ståndpunkt så mycket som helst, dock är Sveriges regering och framgått ur monarkens konstitutionella rätt att välja rådgifvare, aktningen för motståndares upprigtiga åsigt, ja, jag må väl kunna säga, aktningen för en sjelf håller på att sopas bort af denna brinnande nitälskan för ett ekonomiskt syfte. Jag befarar, mina herrar, att vi äro på väg att falla tillbaka i det tillstånd, som var rådande på frihetstiden, då man ansåg sig berättigad att taga heder och ära af motståndarne, endast emedan de vågade hafva en åsigt motsatt ens egen. Genom de få ord, hvilka jag kommer att yttra, hoppas jag dock att jag för min del på intet vis skall gifva ny näring åt den eld, som oupphörligt är redo att blossa upp. Jag skall

yttra mig i största korthet och hålla mig till den föreliggande saken.

En ärad talare, som för öfrigt tillhör samma meningsfraktion som jag, har här yttrat, att då vi så nyligen som 1882 hade en stor komité tillsatt för ett dylikt ändamål, hvarom här är fråga, göres icke något behof af en ny utredning. Jag får deremot invända, att sedan 1882 har en stor ekonomisk revolution inträffat, hvilken möjligen och sannolikt kommer att under stundande år fortgå och hvilken alstrar nya fakta och nya förhållanden i tullpolitiskt hänseende, som böra göras till föremål för en enquête, utan den ringaste hänsyn till vare sig frihandelsvänliga eller protektionistiska åsichter. Under sådana förhållanden, anser jag mig skyldig att rösta för en saklig undersökning, jag vill dock förklara att jag mindre gerna är med om den del af herr Lothigius' reservation, hvarigenom han söker tvinga regeringen att låta göra undersökningen i sådan hast, att förslag i ämnet skulle kunna framläggas redan för nästa riksdag.

En ärad talare yttrade, att det icke vore möjligt begära, att regeringen, som i denna fråga icke är opartisk, skall åstadkomma en opartisk utredning och icke heller tillsätta opartiska personer för detta ändamål. Jag hemställer till den ärade talaren, som så yttrade sig, huru vida han icke känner till, att det är möjligt att, man må hafva hvilka åsichter som helst i en fråga göra en vetenskaplig och fullt saklig utredning oberoende af dessa. En sådan är lika möjlig att verkställa för en frihandelsvänlig som protektionistisk regering. Jag hyser ej heller något tvifvel att icke denna utredning, hvilken, enligt min åsigt, lämpligast borde verkställas genom embetsverk och på embetsmannansvar, skall kunna åstadkommas af vår nuvarande regering och för öfrigt af hvilken regering som helst, endast Riksdagen derom framställt begäran.

Den föregående talaren, herr Sundberg, har framställt yrkande på en liten ändring uti herr Lothigius' skrifvelseförslag. Ehuru jag helst skulle önskat att kammaren velat bifalla den skrifvelse, som Andra Kammarens reservanter föreslagit och hvilken icke innehåller det ringaste hinder att företaga undersökningen i det syfte, som uti herr Lothigius' reservation omförmäles, och ehuru hr Sundbergs skrifvelseförslag får en väl stark protektionistisk färg, skall jag dock visa mitt fredliga sinne derigenom att jag, om detsamma kommer att till slutligt antagande föreligga, röstar därför.

Innan jag slutar skall jag be att få tillägga några ord såsom representant för Norrland. En ärad talare yttrade för ett par dagar sedan, såsom det syntes med gladt mod och lätt sinne, att om också Ryssland tager ifrån oss landet emellan Haparanda och till exempel Luleå, komma ryssarne helt säkert att gifva oss kompensation i något annat land. En annan ärad talare lär hafva yttrat — jag var då icke närvarande, — att då Norrland vill vara en stat i staten och icke göra afseende på det öfriga landets fördelar, så bör ock Norrland derefter behandlas och förty straffas. Jag anhåller att nu få göra desse ärade talare och kammarens ledamöter i öfrigt uppmärksamma derpå, att när vi norrländingar sade nej på frågan om spanmålstullar, berodde detta icke uteslutande på den förklarliga och möjligen äfven ursäktliga motviljan emot att ur egen kassa betala ut till någon annan,

*Ifrågasatt
utredning
för en re-
vision af
tullagstift-
ningen.
(Forts.)*

hvars rätt till denna uppbörd man bestrider, utan det berodde framför allt på vår djupa och allvarliga öfvertygelse, att jordbrukstullar icke skulle gagna det öfriga landets jordbruk. När vi begagnade vår grundlagsenliga rätt att lemna svar på regeringens fråga i detta fall, så må desse ärade talare gerna beklaga, att vårt svar gick i motsatt riktning emot deras egen åsigt. Detta gifver dem dock icke rätt att emot oss begagna så hårda och vreda ord, hvilka icke kunna annat än verka motsatsen mot hvad jag hoppas hvar och en af oss vill främja, nemligen dämpandet af den ovilja, som nu hotar att uppresa klass emot klass och landsdel emot landsdel.

Detta anförande mottogs med bifallsrop.

Friherre Klinckowström: Jag hade icke ämnat ytterligare begära ordet i denna fråga, emedan jag på förmiddagen uttalade min mening i densamma, men det är herr Hedlunds anförande som uppkallat mig att yttra några ord.

Han har, jag erkänner det, en stor dialektisk förmåga, men jag beklagar, att hans grundsatser äro förkastliga och fördömliga. Detta har han till fullo bevisat genom sitt sista uppträdande. Emellertid får jag tacka herr Hedlund, som nu senast upprigtigt erkände, att tullen på spannmål icke fördyrar varan för konsumenterna i det land, som inför en sådan tull. När han det erkänner, säger han i samma andedrag: hvartill tjenar då tullen? Jag är honom tacksam för att han äntligen kommit till insigt om en sak, som i många år varit känd i hela den civiliserade världen. Då jag tillhviskade honom, att den håller vår marknad öppen för våra egna produkter, ville han icke tro det. Beklagligtvis är detta förhållandet, men jag undrar icke på, att herr Hedlund litet eller intet känner till vårt lands egna förhållanden, ty han gör mera i tidningar än i landtbruk. Jag vill der- efter nämna, att det försvar herr Hedlund, såsom god göteborgare, tagit för kapitalets rätt i näringslifvet, tror jag icke vara förtjent af så mycket loford, som herr Hedlund kanske inbillar sig, ty, om någon rättvisa skulle öfvas på penningkapitalet, vore det den, att fördubbla dess skyldigheter emot samhället. Detta kapital är nemligen till den grad omgärdadt och skyddadt af lagar och författningar, att det, i jemförelse med andra näringar, synes mig stå, såsom jag en gång för flere år sedan i en motion yttrade, som det hvita barnet, hvilket statsmagterna alltid gynnade på det svarta barnets bekostnad, detta senare representeradt af oss jordbrukare. Att detta icke kan fort- fara, derom kan herr Hedlund vara öfvertygad. Jag ingaf för 6 à 8 år sedan en vidlyftig motion rörande våra finansiella frågor och fram- stälde ett förslag, hvilket jag ansåg skulle bidraga att återställa jemn- vigten mellan de skyldigheter, som åligga det fasta kapitalet i jem- förelse med penningkapitalet. Om herr Hedlund vill egna någon uppmärksamhet åt denna min motion, skall han finna i hvilken hög grad penningkapitalet är gynnadt på det fasta kapitalets bekostnad. Jag sade på förmiddagen, att när jag på det kapital, som jag insatt uti en enskild bank, får minst 12 à 15 procent och, när banken upp- hör, jag får igen mitt dubbla kapital, så kan jag icke med största

ansträngning ur det kapital, jag nedlagt på en jordegendom, få mera än 2 procent nettoreveny. De spanmålsförråd, som vi hafva från fjolåret, kunna för närvarande icke säljas, ty spanmålshandlarna förse sig med spanmål från främmande länder, hvilka tullfritt kasta på oss sin vara, hvilken de icke kunna blifva af med uti Tyskland. Så är förhållandet till exempel med de ryska spanmålsförsäljarna.

Under sådana förhållanden tycker jag det vara billigt, att ett annat sakernas tillstånd åstadkommes, hvilket lätt kan ske genom en så beskaffad utredning, som jag flere gånger förordat, men som den nuvarande regeringen, med sin partiställning bland frihandlarnes leder, icke velat lyssna till.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag och afslag på herr Lothigius' reservation.

Friherre von Essen, Fredrik: Ehuru jag personligen får erkänna, att jag för min del skulle varit benägen att antaga det förslag, som af herr Sundberg framstälts, fruktar jag dock att detsamma icke kan komma att inom denna kammare bifallas och ännu mindre af medkammaren. Jag ber att få göra kammarens ledamöter uppmärksamma på skillnaden emellan det förslag, som herr Sundberg framställt och den reservation, som herr Lothigius afgifvit, med det tillägg, som jag tagit mig friheten göra. Hvad beträffar spanmålstullar, innebär det tillägg jag gjort endast en anhållan om utredning rörande deras inflytande på näringar och jordbruk, utan att uppfordra regeringen att derpå framlägga ett förslag, hvilket jag hade väntat mig, med den sammansättning Riksdagen nu har, skulle kunnat accepteras äfven af olika tänkande, då deremot herr Sundbergs förslag innehåller, om kammaren behagade dertill lyssna, »att i en underdänig skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta genom sakkunniga personer utreda, hvilka förändringar i gällande tulltaxa lämpligen böra kunna vidtagas i syfte att bereda så väl jordbruket som öfriga näringar ett efter tidsförhållandena afpassadt skydd för deras produkter, samt till nästa Riksdag afgifva det förslag, hvartill utredningen må kunna föranleda.» Skulle nu olika tänkande kunna förena sig om att begära, att Kongl. Maj:t skulle, efter en sådan utredning, framlägga förslag för Riksdagen, innehållande möjligen tull på spanmål? Jag tviflar på att ett sådant förslag skulle vinna framgång, då deremot det af mig gjorda förslaget innebär en anhållan, att regeringen måtte framlägga en *utredning* rörande alla *förädlade* artiklar och derjemte bifoga en utredning, med särskildt afseende fasta på spanmålstullar, fritt för en kommande Riksdag att afgöra hvad den kan hafva för värde. Det blir då lika lätt för Riksdagen att afgöra, huru vida spanmålstullar äro tillämpliga eller icke. Det är därför att jag i första rummet önskar framgång åt en sådan utredning, som jag framställt detta förslag, hvilket jag åtminstone tills vidare tillåter mig att hålla på. Det har här af en och annan talare förnekats behöfligheten af en sådan utredning, emedan man har tillgång till statistiska uppgifter från främmande länder, men hvilken riksdagsman begagnar sig väl af sådana utredningar? Det är väl en sammanställning af dylikt statistiskt material, som skall komma att göras af en

*Ifrågasatt
utredning
för en re-
vision af
tullagstift-
ningen.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
utredning
för en re-
vision af
tullagstift-
ningen.
(Forts.)*

sådan komité, och sedan i en mera smältbar form framläggas för Riksdagen, så att det blir synligt hvad man här tvistar om. Det är ganska märkvärdigt, att ännu i denna stund står man här och är oviss, huru vida spanmålsprisen genom en tull skola höjas eller icke. En frihandlare yttrade, att i Tyskland hafva spanmålsprisen icke blifvit höjda genom de ålagda tullarne, och således hafva de icke haft någon nytta. De hafva väl åtminstone beredt staten en inkomst; men då det råder ovissheit huru det förhåller sig i afseende å deras inverkan på spanmålsprisen, så är det en utredning, som derpå skall lemna svar.

Bevillningsutskottet vid denna riksdag har utan reservation uttalat sig i en punkt, som jag skall tillåta mig att återkalla i herrarnes minne. Med afseende på artikeln frukt förekommer ett ganska egen- domligt resonnement, som kan i stor skala tillämpas på andra artiklar. En motionär har nemligen föreslagit borttagande af tullen på träd- gårdsalster och då säger utskottet bland annat:

»Emot motionärens uppgift, att den nuvarande tullen medför höjning i fruktprisen, måste utskottet sätta den erfarenhet, som under föregående år vunnits, nemligen att priset å svensk frukt och dylikt icke stigit trots tullens införande, utan att hela verkan af tullen varit just den dermed afsedda, att inhemske trädgårdsodlare lättare än forut vunnit afsättning för sina produkter.» Det bevisas der att genom den tull, som blifvit åsatt frukt, denna vara icke stigit i pris, men afsättningen för de svenska producenterna har ökats. Det visar sig således, att denna sak ännu är omtvistad och outredd. Jag föreställer mig att priset väl höjes, men icke på långt när med det belopp, hvartill tullen uppgår. Emellertid har en ärad talare på förmiddagen yttrat, att det skulle vara ogrannlaga att framkomma till regeringen med en sådan begäran som denna. Det är synnerligen glädjande, att han i detta fall gör sig till en grannlagenhetens tolk. För att dock vara viss huru vida denna fråga såsom ogrannlaga uppfattas af rege- ringen, tillåter jag mig, då vi här hafva äran att se regeringens förste man vara närvarande, till honom hemställa huru vida icke kammaren kunde blifva upplyst om, huru en sådan framställning som den ifråga- varande skulle af regeringen upptagas. Det vore af högsta vigt för denna sak att få veta de åsigter, som i detta fall kunna förefinnas inom den närvarande regeringen, enär jag hört tvifvel uttalas huru vida den nuvarande regeringen vore benägen att gå den protektion- nistiska åskådningen till möte derhän, att den ifrågasatta komitén skulle komma att tillsättas i tullskyddsvänlig riktning.

Jag slutar med att anhålla om bifall till herr Lothigii reservation med det af mig gjorda tillägget.

Herr Carlsson: Vid behandlingen af denna fråga inom utskottet har jag kommit till samma slut, som utskottet i sitt betänkande fram- ställt. Jag skulle därför böra fasthålla vid detta och hade äfven tänkt göra det under den sakrika diskussion, som i denna fråga här förts både på förmiddagen och nu i afton, men saken är af så stor vigt och betydelse, att hvarje förslag, som kan lösa denna stora fråga framåt och hvarigenom de olika partierna kunna räcka hvarandra

handen, bör med glädje omfattas. Ett sådant förslag anser jag vara det nu senast af herr Sundberg framställda. Under sådana förhållanden och då jag såsom hvarje fosterlandsvän önskar framgång åt denna stora fråga, ber jag att få afstå från utskottets förslag och förena mig med herr Sundberg i det af honom framställda yrkande.

*Ifrågasatt
utredning
för en re-
vision af
tullagstift-
ningen.
(Forts.)*

Hans excellens herr statsministern Themptander: Det har icke varit min mening att deltaga i denna diskussion, men då den näst siste talaren direkt uppfordrade mig dertill, kan jag icke underlåta att så till vida göra det som det kan vara behöfligt för att kammarens ledamöter må veta, hvad de i fråga om regeringens ställning till det här väckta förslaget om en underdånig skrifvelses aflåtande hafva af nöden att känna. Jag yttrade, att jag icke ämnat deltaga i diskussionen, enär såsom kammaren alltför väl känner, det icke är statsrådets vana att deltaga i öfverläggningen, då det är fråga om att besluta underdåniga skrivelser till Kongl. Maj:t, uti hvilka Riksdagen frambär sina önskningsmål i det ena eller det andra afseendet rörande landets inre angelägenheter. Detta är ock naturligt, eftersom statsrådets medlemmar sedermera hafva tillfälle att uttala sig öfver dylika framställningar, när de blifva föremål för föredragning inför konungen, och att då göra sina åsikter gällande så långt konungen finner skäl att dervid fästa afseende. Om det sålunda i allmänhet icke anses lämpligt, att regeringen på förhand uttalar sig i dylika fall och än mindre kan i allmänhet vara skäl, att den på ett sådant stadium motsätter sig underdåniga skrifvelsens beslutande, så är det gifvet, att när det gäller en så beskaffad sak som här, då det icke är meningen att frambära någon annan önskan, än att en utredning af en fråga måtte ske, det vore fullkomligt origtigt af regeringen att motsätta sig en så beskaffad framställning. Ännu mera måste detta vara förhållandet, när det ifrågasättes en utredning af en fråga, hvilken delar hela nationen i två skilda läger eller kanske, om man rätt betraktar förhållandena, uti än flera skilda meningsgrupper. Det finnes väl näppeligen någon fråga, der behovet att klagöra förhållandena kan vara så stort som just i den förevarande. Deruti måste ock ligga en alldeles bestämd maning till *hvarje* regering, att icke undandraga sig att medverka för att utreda en så beskaffad fråga. Det är dervid, synes det mig, af temligen underordnad betydelse, i hvad form Riksdagen framställer sin önskan till regeringen. Hvad regeringen behöfver erfaras är Riksdagens önskan att få en utredning till stånd. Utredningen måste naturligtvis sedermera, om den skall vara saklig och ärlig, företagas utan att man på förhand bestämt angifver det resultat, hvartill den skall leda. Regeringen skall därför alltid, så vidt på mig ankommer, uppfatta en framställning i detta ämne från Riksdagen så, att regeringens åtgöranden i fråga om sammansättningen af den komité, som skall verkställa enquete, gå ut derpå att utredningen får ske under medverkan af framstående och insigtsfulla målsmän för de olika åsikter, som i frågan göra sig gällande. Kammaren kan vara fullt öfvertygad, att frågan uti hela sin omfattning skall blifva skärskådad och belyst under inflytande af de olika åsikter, som i densamma pläga framträda. Detta är den stånd-

Ifrågasatt utredning för en revision af tullagstiftningen.

(Forts.)

punkt, hvilken jag för min del alltid intagit, då jag varit i tillfälle att yttra mig vid riksdagen rörande de utredningar, som äro af nöden på tullagstiftningens område. Sedermera blir det Riksdagen, som får bedömma, åt hvilken mening den vill gifva företrädet.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, samt herrar *Lothigius, Tamm Hugo* och *De Maré* med instämmande i friherre von Essens förslag, frånträdt sina föregående yrkanden, yttrade herr grefven och talmannen att i afseende på den från 1 punkten till den 14 uppskjutna frågan om aflåtande af skrifvelse till Kongl. Maj:t föreläge följande yrkanden:

1:o af friherre *von Essen Fredrik*, att kammaren skulle besluta, att i underdänig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta genom sakkunnige personer utreda, hvilka förändringar i gällande tulltaxa lämpligen böra och kunna vidtagas i syfte att bereda så väl jordbruket som öfriga näringar ett efter tidsförhållandena afpassadt jemnare skydd för förädlade produkter, samt till nästa Riksdag afgifva de förslag, hvartill utredningen må finnas föranleda, äfvensom i sammanhang härmed låta utreda i hvad mån införselstull å spanmål kan utöfva inflytande dels å landtbrukets ställning, dels å lefnadskostnaderna;

2:o af herr *Sundberg*, att kammaren skulle besluta, att i underdänig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta genom sakkunnige personer utreda, hvilka förändringar i gällande tulltaxa lämpligen böra och kunna vidtagas i syfte att bereda så väl jordbruket som öfriga näringar ett efter tidsförhållandena afpassadt skydd för deras produkter, samt till nästa riksdag afgifva de förslag, hvartill utredningen må finnas föranleda;

3:o af herr *Wærn, Carl Fredrik*, att kammaren skulle fatta följande beslut:

att i skrifvelse till Konungen anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta föranstalta en saklig utredning af de fakta, hvilka böra ligga till grund för en behöflig revision af tullagstiftningen till vinnandet af största möjliga följdriktighet och likformighet i dess olika delar; samt

4:o att de i anledning af 1 och 14 punkterna i förevarande betänkande framställda skrifvelseförslag skulle af kammaren afslås.

Sedermera gjorde herr grefven och talmannen propositioner enligt dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till friherre von Essens förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

Flere ledamöter begärde votering, i anledning hvaraf herr grefven och talmannen upptog hvar och ett af de öfriga yrkandena med hemställan, huru vida kammaren ville antaga detsamma såsom kontraposition i den förestående voteringen, samt förklarade sig finna de härå afgifna svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för deras

mening, som ville till kontraposition antaga afslag å de framställda skrifvelseförslagen.

Då votering nu äskades jemväl om kontrapositionens innehåll, uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som vill, att vid blifvande votering om bifall till friherre von Essens under öfverläggningen om 1 och 14 punkterna i bevillningsutskottets betänkande N:o 5 framställda skrifvelseförslag kontrapositionen skall innehålla afslag å de i anledning af dessa punkter framställda skrifvelseförslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill röstar

Nej;

Vinner Nej, kommer annan kontraposition vid nämnda votering att bestämmas.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—75;

Nej—28.

I följd häraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som antager friherre von Essens under öfverläggningen om 1 och 14 punkterna i bevillningsutskottets betänkande n:o 5 framställda skrifvelseförslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås de i anledning af nämnda punkter framställda skrifvelseförslag.

Vid slutet af den härpå företagna omröstningen befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—41;

Nej—60.

Härefter lades 14 punkten till handlingarna.

*Ifrågasatt
inrättande af
ytterligare
afdelnings-
kontor af
riksbanken.*

Föredrogs å nyo bankoutskottets den 14 och 15 innevarande juni bordlagda utlåtande n:o 8, i anledning af väckta motioner om inrättande af ytterligare afdelningskontor af riksbanken.

Herr Hasselrot: Då detta bankoutskottets betänkande icke är åtföljdt af någon reservation från någon bland kammarens ledamöter inom utskottet, lär det icke vara mycken utsigt för bifall till min i frågan väckta motion. Jag skall icke heller trötta kammaren med något långt anförande utan endast yttra några få ord till försvar för berörda motion.

Jag skall dervid bedja att något få granska de skäl, som bankoutskottet anført för sitt afstyrkande utlåtande.

Betänkandet innehåller till en början ett af bankofullmäktige enhälligt afgifvet tillstyrkande utaf inrättandet af ett riksbankens afdelningskontor i Kalmar. Bankoutskottet anför sedermera för egen del:

»De under 1880-talet inrättade tre afdelningskontoren i Östersund för Jemtlands län, i Vexjö för Kronobergs och Blekinge län samt i Jönköping för Jönköpings och vissa delar af Skaraborgs och Elfsborgs län, hafva till icke oväsentlig del tillkommit på grund af dessa landsdelars aflägsenhet från hufvudstaden, ehuru dertill naturligen jemväl medverkat syftet att genom riksbanken bereda lättnad för handeln och rörelsen derstädes på de billigare lånevilkor, riksbanken ofta i jemförelse med enskilda penninginrättningar är i tillfälle erbjuda, äfvensom att bereda en ökad spridning inom landet af lagligt betalningsmedel. Vid hvarje steg i denna rigtning måste dock, efter utskottets uppfattning, ögonmärket vara stadigt fäst ej mindre på de ifrågaställda orternas större eller mindre behof af ett riksbankskontor, än äfven och företrädesvis derpå, att icke riksbankens verksamhet såsom landets centralbank försvagas».

Således är det efter utskottets mening två hufvudsakliga synpunkter, man härutinnan har att fästa sig vid, nemligen dels länets behof och dels riksbankens ställning.

Hvad den första punkten beträffar, skall jag tillåta mig upplysa, att de enskilda bankernas verksamhet i denna landsort under närvarande tryckta förhållanden nästan bragt folket till förtviflan, och detta beror derpå, att de enskilda bankerna icke kunna fullgöra, hvad orten behöfver. Det har till och med gått så långt, att lån mot prima papper, allmänna hypotheksbankens och statens obligationer, betinga en ränta af sex procent i förskott. Följden häraf har naturligtvis blifvit den, att ortens befolkning kastat sig på riksbankens hufvudkontor i Stockholm, der lån på dylika papper beviljas till fyra à fyra och en half procent; också äro af alla vid hufvudkontoret beviljade afbetalningslån trettiofyra procent utlemnade till Kalmar län. Om dertill lägges, hvad bankofullmäktige påpekat, eller att ingen annan landsort, som ej är försedd med afdelningskontor, har så svåra kommunikationer med hufvudkontoret som Kalmar län, får man väl anse ortens behof vara tillfullo ådagalagdt.

Återstår då den andra omständigheten, som man enligt utskottets mening har att fästa sig vid, eller att riksbankens verksamhet såsom landets centralbank genom inrättandet af ett sådant kontor möjligen

skulle försvagas. I det afseendet har utskottet åberopat en tabell, hvaraf framgår, att sedan år 1880 hafva vid hufvudkontoret till utlåningsrörelsen anordnade medel minskats med omkring en million, under det samma medel på dessa sex år vid afdelningskontoren ökats med omkring tio millioner kronor.

Mig förefaller icke detta förhållande så särdeles afskräckande, i synnerhet som bankofullmäktige i januari månad detta år upplyst, att de till utlåning afsedde medel, som då funnos vid hufvudkontoret, icke kunnat fördelaktigt utlemnas. De tio millioner, hvarmed afdelningskontorens utlåningsrörelse ökats hafva efter mitt förmenande icke heller menligt inverkat på eller försvagat riksbankens ställning såsom centralbank, ty under dessa sex år har sammanlagda beloppet af de bankvinster, som lemnats banken, icke obetydligt öfverskjutit tio millioner. Det lilla kapital, som skulle erfordras såsom förslag för ifrågavarande afdelningskontor, läser för öfrigt ej utgöra mer, än en ringa bråkdel af hvad riksbankens kapital ökats under de år, som förflutit sedan det sist inrättade afdelningskontoret beslöts, och anmärkta omständighet torde alltså icke böra utgöra något hinder för bifall till motionen, om man i öfrigt ej är obenägen mot densamma.

Utskottet säger vidare, att ett ytterligare skäl att icke nu anlägga ett nytt afdelningskontor skulle vara, att den »sväfvande frågan om ordnandet af bankverksamheten inom landet ännu icke fått sin lösning». Jag tillåter mig säga, att det skälet påminner mig om de obotfärdiges förhinder. Denna fråga har i årtal väntat på sin lösning, men detta har ändock icke hindrat Riksdagen att under innevarande decennium på olika orter inrätta tre nya afdelningskontor af riksbanken. Med skäl torde man för öfrigt kunna påstå, att, om också denna fråga ännu icke blifvit ordnad i sina detaljer, har det likväl genom både regeringens och Riksdagens beslut blifvit bestämdt, i hvilken riktning ordnandet skall gå, nemligen derhän att riksbanken skall så småningom öfvertaga åtminstone större delen af de enskilda bankernas sedelutgifning.

Slutligen säger utskottet, att det finner ett ytterligare skäl till vidblifvande af en afvaktande hållning förefinnas uti den brydsamma affärsställningen äfvensom uti den förlägenhet och den oro, som för närvarande råda i de finansiella förhållandena så väl i vårt land som i utlandet.

För min del tycker jag, att dessa brydsamma omständigheter så vidt vårt land angår borde vara ett ytterligare skäl att söka afhjelpa betrycket åtminstone i en landsort och hvad de finansiella förhållandena i utlandet angår, torde kanske bankoutsiktets ärade ordförande och ledamöter tillgifva mig, om jag anser bankofullmäktige fullt så kompetente att bedöma dessa förhållanden, och bankofullmäktige hafva ej ansett dessa förhållanden kunna hindra deras tillstyrkande af ifrågavarande kontors inrättande.

Jag skall tillåta mig framställa begäran om proposition på bifall till första alternativet i herr Danielsons motion, nemligen:

att riksdagen måtte besluta inrättande af ett afdelningskontor af riksbanken i Kalmar för Kalmar län eller det område deraf, som bankofullmäktige finde rätt att bestämma, och under de vilkor och

*Ifrågasatt
inrättande af
ytterligare
afdelnings-
kontor af
riksbanken.*

(Forts.)

Ifrågasatt inrättande af ytterligare afdelningskontor af riksbanken. (Forts.) bestämmelser i afseende på lånerörelsen, som fullmäktige jemväl ega att föreskrifva, men i öfrigt på enahanda grunder, som gälla för öfriga riksbankens afdelningskontor».

Herr Bexell: Det förefaller mig egendomligt, att, så snart privatbanksfrågan kommer på tal i denna kammare, så hugger man på dessa banker, liksom de voro den största olycka, samt ordar om dessas ersättande med afdelningskontor från riksbanken; men då motion väcktes om inrättande af afdelningskontor af riksbanken, så framställas deremot alla möjliga hinder.

Jag yrkar afslag å utskottets hemställan och bifall till herr Danielsons reservation.

Friherre Åkerhielm: För att icke trötta kammaren efter dagens långa öfverläggningar skall jag bjuda till att fatta mig kort.

Det torde vara icke få bland kammarens ledamöter bekant, att jag alltid tillhört deras antal, som hufvudsakligen gjort afseende på, hvad för riksbanken, dess ställning och intresse, kan vara nyttigt, riktigt, och rätt i afsigt att åt detta institut bevara den *robur et securitas*, som utlofvades på våra gamla banksedlar.

I öfverensstämmelse med denna uppfattning, som af mina kammarkamrater delats, hafva äfven kammarens ledamöter inom bankoutskottet häfdat sin ställning inom utskottet vid de med den föreliggande likartade frågor angående splittring af riksbankens verksamhet, som tid efter annan förekommit, och i öfverensstämmelse dermed har alltid Första Kammaren fattat sitt beslut. Jag vågar hysa den förhoppningen, att Första Kammaren icke heller denna gång skall frångå sin vana, därför att arten af föreliggande förslag i den drägt det hos bankofullmäktige fått, i någon mån skiljer sig från de motioner angående inrättande af afdelningskontor af riksbanken, som förut förelegat.

Fullmäktige i riksbanken, som många gånger, eller flere gånger åtminstone, ganska tydligt och bestämdt uppträdt varnande emot inrättandet af afdelningskontor af riksbanken, hafva denna gång under vissa förutsättningar och med vissa icke obetydliga inskränkningar gått in på ett dylikt afdelningskontors inrättande i Kalmar.

Utskottet har icke biträdt denna fullmäktiges åsigt, hufvudsakligen af det skälet, att ett afdelningskontor med så inskränkt verksamhet, som vore afsedt att gifvas åt det föreslagna kontoret i Kalmar, snart nog icke skulle motsvara ortens intresse eller de anspråk på hjälp, som dikterat motionen. Det lider intet tvifvel, att få vi blott en gång ett afdelningskontor i Kalmar, nog blir det ett *fullständigt*, och det ganska snart. Vid sådant förhållande är det bättre att stämma i bäcken än i ån.

Man får höra flera talande skäl för den uppfattningen, att riksbanken nu kan och bör dela sin verksamhet på afdelningskontor. Men hvad dessa på senare tider inrättade afdelningskontor kostat, det torde icke vara flertalet af denna kammares ledamöter bekant. Den ringa vinst ända till blott $1\frac{1}{2}$ % de lemna, de förlag de kräfva, de risker och förluster de medföra, de äro föga egnade att egga till ett

fortsättande i samma riktning. Det är gifvet, att en sådan fortsatt splittring af hufvudkontorets krafter, huru skickligt och omtänksamt bankofullmäktige än gå till väga, måste under de finansiella tidsförhållanden, som redan äro inne eller snart förestå, förefalla ganska vågad. Att de afdelningskontor, som på senare tider under en kort följd af år inrättats i relativt betydlig mängd, såsom i Östersund, Jönköping och Wexiö äfvensom förut de i Göteborg och Malmö, Luleå och Wisby varande, hafva haft ett visst inflytande på hufvudkontorets ställning, tror jag ingen skall kunna förneka, och jag tror icke, att under närvarande tid, särskildt med afseende på det tryckta affärlifvet, ögonblicket är lyckligt valdt för hufvudkontorets ytterligare försvagande genom inrättandet af ännu ett nytt afdelningskontor. För icke lång tid tillbaka var också den ståndpunkten vunnen, att bankofullmäktige afslogo vidare inrättande af nya afdelningskontor, hvilket utskott och Riksdag godkände, till dess en ledamot af Första Kammaren, suppleant i bankoutskottet, på enskildt initiativ och genom gemensam votering framtvingade afdelningskontor i de småländska städerna.

*Ifrågasatt
ytterligare
inrättande af
afdelnings-
kontor af
riksbanken.
(Forts.)*

Jag tror icke det vara skäl att fortgå på denna väg. Jag hoppas, att kammaren måtte behålla den uppfattning, den hittills haft, och jag hoppas, att Riksdagen också måtte göra det. Jag vill icke härmed hafva sagt, att de inrättade afdelningskontoren skulle så *ytterligt* hafva försvagat riksbanken, att det skulle vålla oöfvervinneliga olägenheter att nu inrätta ett afdelningskontor i Kalmar. Men dess nära belägenhet till de nyligen i Wexiö och Jönköping inrättade vållar, att får Kalmar sitt afdelningskontor, då komma för visso andra städer, andra orter med aflägsnare läge och bättre rätt att ännu högre ropa på detsamma och då hafva vi genom att tillämpa satsen: tål du den, så tål du den, gifvit riksbanken stöt på stöt, till dess det är för sent att hjälpa och hejda. Jag skall icke längre taga kammarens tid i anspråk utan ber härmed få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Carlsson: Jag skall icke förlänga diskussionen, synnerligen vid denna sena timma. Jag vill endast anhålla att få förena mig med reservanternas i deras yrkande i fråga om inrättande i Kalmar af ett afdelningskontor af riksbanken. Jag gör det, därför att Kalmar är en ganska betydande handelsstad, dels såsom länets residensstad dels såsom säte för stiftsstyrelsen. Kalmar län är bland de folkrikaste länen i riket men är ändå i saknad af ett dylikt bankkontor, hvaremot två andra småländska län, nemligen Kronobergs och Jönköpings län, ehuru hvar för sig i folkmängd betydligt underlägsna Kalmar län, likväl erhållit dylika kontor. Städerna Jönköping och Wexiö, uti hvilka dessa bankkontor äro placerade, äro för öfrigt mycket närmare belägna till hufvudkontoret i Stockholm, än hvad Kalmar är.

Af dessa skäl, äfvensom på grund af hvad bankofullmäktige enstämmigt anfört, anhåller jag om afslag å utskottets betänkande och bifall till reservationen.

*Ifrågasatt
inrättande af
ytterligare
afdelnings-
kontor af
riksbanken.
(Forts.)*

Herr Törneblad: Jag beklagar, att tiden är så långt framskriden på aftonen och kammaren trött af det föregående sammanträdet; jag skall därför inskränka mitt yttrande till det kortast möjliga, ehuru saken är af den vikt, att den kunde förtjena en något närmare utredning. Dock ber jag först och främst få anmärka, att på sätt, som redan af bankoutsrottets ordförande framhållits, frågan om ett afdelningskontors inrättande icke kan afgöras skild från frågan om ett utsträckande af systemet med afdelningskontor i större skala, och från den synpunkten hafva bankofullmäktige utgått, då fullmäktige inom sig redan före denna riksdag förberedelsevis behandlade frågan om afdelningskontors inrättande, väl förutseende att samma anspråk, som under föregående riksdagar blifvit framställda om inrättande af icke *ett* eller två, utan ganska många afdelningskontor, skulle snart framkomma och möjligen i större eller mindre mån genomdrivas vid de gemensamma voteringarne. Under sådana förhållanden hafva fullmäktige alldeles bestämdt ansett sig pligtige att uttala sin öfvertygelse derom, att en utsträckning af bankkontoren icke kan ske på andra vilkor än att den nu varande lånerörelsen vid dessa afdelningskontor förändras och bygges på sundare grunder eller de grunder, som gälla för afdelningskontoren af de stora centralbankerna i andra länder, hvilka grunder visserligen tills vidare icke skulle *fullständigt* tillämpas hos oss men dock i viss mån blifva gällande. Jag kan icke neka till att riksbanken, och det ej minst genom en utsträckt lånerörelse vid afdelningskontoren, kommit in på rörelsegrenar, som äro okända för de stora kulturländernas nationalbanker, ty för sådana banker är den hufvudsakligaste uppgiften att verkställa sedelemmissionen, eller om man så vill, »upprätthålla myntvärdet», och till att betäcka denna äro de nyss antydda rörelsegrenarne icke lämpliga eller ändamålsenliga. Här har ett särskildt undantag gjorts med afseende på *afbetalningsfonden*, men denna fond är alldeles egendomlig och för min del betraktar jag den såsom alldeles skild från riksbankens öfriga rörelse och såsom fullkomligt stående utan sammanhang med valutornas förhållande till sedlarna. Afbetalningsfonden utgör nu 12 millioner, ett belopp, som riksbanken med sin stora kapitalstyrka mycket väl kan bära och t. o. m. öka om så skulle behövas, men man måste ständigt fasthålla, att denna fond är en utväxt på riksbanken, som icke tillhör dess ändamål; den står numera också i bankofullmäktiges rapporter särskildt upptagen för att påpeka, att den icke bör sammanblandas med den öfriga bankverksamheten, som sammanhänger med sedelemmissionen. Man hör ofta sammanblandning göras mellan riksbankens förmåga att upptaga de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt och riksbankens förmåga att upptaga deras lånerörelse. Bankens förmåga att upptaga sedelutgifningen är, tror jag, obestridlig, och den skulle mycket väl i närvarande stund effektueras, men endast under ett vilkor, nemligen att de fonder, öfver hvilka riksbanken disponerar, vare sig i eget samladt kapital eller genom utgifvande af sedlar, användas på ett sätt, som är förenligt med full säkerhet å ena sidan för sedlarnes inlösning och å andra sidan för att fonderna göras så flyttbara som möjligt och derigenom tillhandakomma rörelsen i mångfaldigare utlåning mot hvad annars skulle

ske, nemligen i så kallade korta papper, som för en verkligt sund affärsrörelse äro af så stor betydelse. Såsom förhållandet är med sådana verkliga affärspapper, kunna de i riksbanken lätt och billigt samt med trygghet belånas; deremot är icke samma förhållande med sådana slag af papper, som, ehuru i sig sjelfva goda, dock gå med längre omloppstid och endast med svårighet efter denna tid kunna indrifvas, hvilket också lätt skulle rubba och skada rörelsen, om det en gång komme till användning. Jag tror således, att om riksbanken skall fullfölja systemet med afdelningskontor, måste det ske på det sätt, att man i framtiden dermed kan hålla ut, och fullmäktige hafva ansett sig böra för Riksdagen framhålla detta, ankommande det sedan på Riksdagen att fatta beslut, huru vida den tills vidare vill hålla uppe med afdelningskontors inrättande, eller bilda nya dylika men på sådant sätt, som bankofullmäktige anse vara det enda med bankens framtida trygghet öfverensstämmande. Det har varit fullmäktiges skyldighet, i den ställning, i hvilken de stå till Riksdagen, att icke undanhålla sin uppfattning af dessa förhållanden.

Hvad nu det förevarande afdelningskontoret beträffar, hafva fullmäktige tillstyrkt detsamma just för att med detta kunna göra en början till ett nytt system, så att, i fall Riksdagen så önskar, kontor framdeles kunna inrättas efter det nya mönstret, i hvilket fall äfven de gamla kontoren eller åtminstone de mindre af dem finge beqväma sig att gå in under de trängre formerna. Och skulle, såsom den förste talaren yrkade, bifall lemnas till motionärens framställning, komme det första alternativet att tillämpas, hvilket innefattar för fullmäktige fullständig frihet och rättighet att i det fallet afgöra lånerörelsens art och omfång, och jag kan försäkra från de nuvarande fullmäktiges sida att om de komma att vidare få befattning med riksbankens styrelse, förslaget skulle blifva förverkligadt efter de grunder, som fullmäktige uttalat, och inga andra. Hvad jag deremot på det bestämdaste motsätter mig, är det af reservanterna gjorda yrkandet om bifall till den af herr Liss Olof Larsson vid fullmäktiges utåtande fogade reservationen. Detta förslag skiljer sig helt och hållet från motionärernas första alternativ. I denna reservation har min kamrat sammanblandat afbetalningsfonden med riksbankens öfriga fonder och den lånerörelse, som utöfvas på denna, med lånerörelsen i öfrigt. Afbetalningsrörelsen är, såsom redan anmärktes, skiljaktig från de öfriga och utöfvas till begränsade belopp för hela riket och äfven för hvarje län. Nu har reservanten i det fallet särskildt föreslagit, att det högsta belopp, som kunde på borgen erhållas, skulle bestämmas till 6.000 kr., men derigenom gör han personerna i orten en ringa tjänst, eftersom de nu kunna i afbetalningsfonden erhålla lån till detta belopp, under det de nu äfven kunna få så kallade handelslån och kreditivlån derjemte. Skulle denna inskränkning ske, vore, såsom jag tror, vinsten ringa, under det att den begränsning och skarpa skilnad, som uppdragits mellan de olika fonderna, icke skulle kunna bibehållas.

Jag vill ogera förlänga diskussionen, men jag får påpeka, att, under förutsättning att Riksdagen gillar de af fullmäktige framhållna grundsatser och framgår på den angifna vägen, såsom lämplig plats för det

*Ifrågasatt
inrättande af
ytterligare
afdelnings-
kontor af
riksbanken.
(Forts.)*

Ifrågasatt inrättande af ytterligare afdelningskontor af riksbanken. ifrågavarande kontorets inrättande föreslagits Kalmar, särskildt därför att den ifrågavarande orten vid hufvudkontoret idkar så pass stor länerörelse, att minskningen i hufvudkontorets fonder icke skulle blifva känbar, då speciellt afbetalningsfonden i den orten så starkt anlitas. Hvad som i afseende på närheten till afdelningskontoren i Wexiö och Jönköping blifvit anmärkt är redan af föregående talare bemött.

(Forts.)

Slutligen vill jag, med afseende på hvad som ofta af talare i denna och Andra Kammaren blifvit begärdt, nemligen en verklig plan för ordnande af afdelningskontoren, tillåta mig anmärka, att en sådan plan nu föreligger. Vill Riksdagen göra början med ett försök, så är det icke fullmäktige emot; efter försöket är det lättare att bedöma, huru man skall ställa sig. Men må Riksdagen framför allt icke inrätta afdelningskontor i annan form än den fullmäktige angifvit; det skulle i framtiden kunna bereda riksbanken icke blott olägenheter utan bestämda faror.

Rop hördes nu på proposition.

Herr Nyström: Mitt yttrande i denna sena timma skall icke blifva långt.

Jag har haft tillfälle att förut nämna, att jag förestår ett enskildt bankkontor i Luleå, och att på andra sidan gatan ett riksbankens afdelningskontor är beläget. Jag vill nu säga att dessa båda kontor arbetat enigt samt varit till ortens gagn. Jag tror ock, att endå sättet att kunna småningom undvara enskilda banker med sedelutgifningsrätt är att inrätta afdelningskontor af riksbanken i hvarenda residensstad; annars torde indragningen af denna rätt komma att störta allmänheten i större nöd än man kanske föreställer sig. Jag har förut då afdelningskontoren i Wexiö, Jönköping och Östersund inrättades, varit med derom. Riksbanken kan enligt min tanke icke i närvarande stund på en gång öfvertaga hela den sedelemission, som landet för sin omsättning kräfvat, kanske icke hälften deraf. Det kan endast ske småningom och genom ett fortgående i den af mig önskade riktningen. Hvad beträffar den siste ärade talarens yrkande, att det föreslagna kontoret i Kalmar skulle inskränkas i sina rättigheter och begränsas i mer än ett hänseende, så anser jag, att det bör ligga inom bankofullmäktiges befogenhet att i enlighet med af Riksdagen godkända grunder ordna verksamheten vid så väl tillkommande, som redan inrättade bankkontor. Jag kan därför ej finna att detta bör hindra inrättandet af det ifrågavarande kontoret i Kalmar, utan yrkar bifall dertill.

Ropen på proposition upprepades.

Herr Ericsson: Jag har suttit i bankoutskottet, då ärendet der behandlades, och vill därför yttra några ord, men då jag kan höra att frågan anses redan alltför mycket behandlad, så är det ett skäl för mig att fatta mig kort. En föregående talare har nogsamt visat, hvart det bär att anlägga det ena kontoret efter det andra öfver hela landet. Detta är ett talande skäl för mig att icke gå in derpå. Skulle

vi göra det, finge vi hålla på med att, hvarje riksdag skicka bort bankens fonder åt alla håll, så att dess verksamhet här vid hufvudkontoret blefve allt mindre och dess styrka att motstå konjunkturerna allt svagare. Jag är tacksam för bankofullmäktiges förslag att ned-sätta afdelningskontorens befogenhet. Det är en god tanke och det vore väl, om den kunde genomföras på sätt nu är föreslaget. Jag hyser dock icke hopp om att detta förslag kommer att leda till inskränkning af de andra bankkontorens rättigheter. Tvärt om tror jag, att dessas företräden komma att leda till en fordran från kalmarkontorets sida att blifva upphöjdt till likställighet med de öfriga. På denna grund varnade jag i utskottet för att anlägga ett nytt kontor åtminstone denna riksdag och dessutom tror jag icke, att kalmartrakten är orten att drifva affärer på under nuvarande förhållanden. Riksbanken bör söka sina fördelar och det allmännas fördelar, men är icke särskildt till för att ensidigt befordra de lånesökandes intressen.

*Ifrågasatt
inrättande af
ytterligare
afdelnings-
kontor af
riksbanken.
(Forts.)*

Herr Hasselrot: För att förekomma missuppfattning tillåter jag mig nämna, att det förslag, för hvilket jag yrkat på proposition, är fullkomligt öfverensstämmande men herr Törnebladhs förslag.

Herr Samzelius: Jag skall icke missbruka kammarens tålmod utan vill endast tillkännagifva, att jag instämmer i herrar Hasselrots och Törnebladhs yrkande. Till stöd för kalmarkontoret tillkommer, att det skulle tillskynda statsverket en fördel för dess penningarörelse. Länsstyrelsen i Kalmar har nemligen en icke obetydlig penningörelse. Staten skulle kunna reda sig med mindre rörelsekapital än nu, om det funnes ett afdelningskontor af riksbanken i hvarje residensstad.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr grefven och talmannen, att i afseende på förevarande utlåtande yrkats dels bifall till hvad utskottet hemställt, dels ock, af herr Hasselrot, att Riksdagen måtte besluta inrättande af ett afdelningskontor af riksbanken i Kalmar för Kalmar län eller det område deraf, som bankofullmäktige finge rätt att bestämma, och under de vilkor och bestämmelser i afseende på lånerörelsen, som fullmäktige jemväl egde att föreskrifva, men i öfrigt på enahanda grunder, som gälla för öfriga riksbankens afdelningskontor.

Sedermera gjorde herr grefven och talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf nppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller bankoutskottets utlåtande n:o 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

*Ifrågasatt
inrättande af
ytterligare
afdelnings-
kontor af
riksbanken.
(Forts.)*

Vinner Nej, bifalles herr *Hasselrots* yrkande i ämnet.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—59;
Nej—28.

*Ifrågasatt
rätt till er-
sättning för
husdjur, som
dött i bo-
skapspest
m. m.*

Föredrogs å nyo Första Kammarens tillfälliga utskotts den 14 och 15 innevarande månad bordlagda betänkande n:o 1, i anledning af väckt förslag om ersättning af allmänna medel, i vissa fall, åt egare af husdjur, som dött i boskapspest m. m.

Herr Stråle, Wilhelm: Såsom kammaren af betänkandet behagade finna, innefattar skrifvelseförslaget, att, i händelse vid fall af boskapspest eller elakartad lungsjuka eller rots eller mjeltbrand förlust blifvit utan djuregarens vållande honom tillskyndad, på Kongl. Maj:t skulle ankomma, att, äfven om gällande föreskrifter icke blifvit till fullo iakttagna, tillerkänna djuregaren lämplig ersättning. På de skäl, utskottet anført, anhåller jag få förorda bifall till detsamma så vidt angår första delen deraf eller sjukdomarne boskapspest, elakartad lungsjuka och rots, men åberopande min reservation, måste jag afstyrka, att orden »*eller mjeltbrand*» i skrifvelsen införas, emedan jag befarar, att ett sådant medgifvande skulle leda till förlust för det allmänna utan motsvarande fördel för den enskilde.

Herr Lundin: Jag har att framföra en vördsam anhållan till kammaren om bifall till den motion, jag väckt. Här är endast fråga om att mjeltbrand skulle anses lika farlig och lika vådlig som de andra i betänkandet åberopade sjukdomarne. Och så ber jag att få fästa herrarnes ädla tanke derpå, att det här gäller de mindre jordbrukarne i vårt land. Jag har den tanken förut från de fleste och hoppas, att de stå fast dervid, att det är af stort behof att hjälpa desse jordbrukare i nödens stund och i synnerhet i dessa tider. Hjälpen skulle ske endast i det fall, att de iakttagit de föreskrifter, som enligt författningarna dem åligga. På den grund och då jag varit lycklig nog att hafva öfrige ledamöter af utskottet på min sida, vågar jag hos herr grefven och talmannen vördsamt anhålla om proposition på bifall till utskottets hemställan.

Herr Sjöcrona: I den motion, som gifvit anledning till detta betänkande, yrkas:

»att Riksdagen ville göra underdånig framställning hos Kongl. Maj:t om sådant tillägg i kongl. förordningen den 19 april 1875, hvarigenom egare af husdjur, som dött i boskapspest, elakartad lungsjuka, rots eller mjeltbrand, måtte förklaras berättigade till ersättning af allmänna medel, der det ej visas att de åsidossatt de skyldigheter, dem enligt författningen ålegat.»

Denna motion har den förtjensten att vara fullkomligt tydlig. Man inser fullt väl, hvad motionären åsyftar, nemligen att den, som haft den oturen att förlora ett kreatur till följd af någon af de nämnda sjukdomarne, skulle få ersättning af staten, så vida han iakttagit gifna föreskrifter. Jag kan icke säga alldeles detsamma om utskottets nyss upplästa förslag. Det lemnar rum för tvekan, huru vida utskottet åsyftat en inskränkning eller utsträckning af hvad motionären föreslagit. Å ena sidan talar utskottet om att gifva Kongl. Maj:ts rättighet att tillerkänna djuregaren endast »lämplig ersättning af allmänna medel, derest omständigheterna dertill föranleda», hvilket kan tydas så, att han icke skulle få lika stor ersättning, som i författningen nu är föreskrifvet. Å andra sidan säger utskottet, att ersättning skulle utgå, »i händelse vid fall af boskapspest eller elakartad lungsjuka eller rots eller mjeltbrand förlust blifvit utan djuregarens vållande honom tillskyndad.» Då nu ett djur i de flesta fall dör utan egarens vållande, och han derigenom kan komma att lida äfven andra medelbara förluster, så skulle således utskottets förslag kunna innebära jemväl en utsträckning af hvad motionären begärt.

Reservanten synes mig hafva instämt med utskottet utom i det, att han icke vill att ersättningen skall utgå för förluster förorsakade af mjeltbrand. Han gör dervid den riktiga anmärkningen, att författningen icke föreskrifver, att djur, som angripits af mjeltbrand, skall dödas.

För min del kan jag ej lemna min röst för bifall till något af dessa tre förslag. Den gällande författningen af den 19 april 1875 föreskrifver, att, då ett djur befunnits vara smittadt af någon af de först uppräknade tre sjukdomarne, det efter iakttagande af vissa föreskrifter skall dödas, och i ett fall kan på veterinärs begäran vederbörande myndighet, på landet kronofogden, lemna tillstånd till att djuret får dödas. I alla de fall, då djuret dödas, utgår ersättning af statsmedel från ett dertill anvisadt anslag, uppfördt å sjetta hufvudtiteln. Om djuret nedslagtats, såsom smittadt af boskapspest eller elakartad lungsjuka, utgår ersättningen till fulla värdet, men vid fall af rots till endast hälften af värdet.

Hvad är nu orsaken till att staten lemnar denna ersättning? Så vidt jag förstår, kan det ej gifvas mer än ett svar på den frågan, och det är, att när staten i det allmännas intresse låter nedslagta ett djur, så har staten dermed tillintetgjort möjligheten af djurets tillfrisknande, och därför bör djuregaren få ersättning. Staten, så att säga, exproprierar djuret i det allmännas intresse. Om någon tvekan rörande rättigheten af denna uppfattning skulle förefinnas, så undanrödjes den derigenom, att i författningen uttryckligen säges, att när ett djur *dött* af sjukdomen, får egaren ingen ersättning.

Dessa fullt tydliga bestämmelser hafva emellertid hos många framkallat den föreställning, att när staten, så vida vissa föreskrifter iakttagas, gifver ersättning, om djuret hinner blifva nedslagtadt — således icke dött innan den föreskrifna proceduren blifvit genomgången — skulle billigheten fordra, att staten gifve ersättning, äfven om djuret själfdör. Under den tid, jag var expeditionschef i civildepartementet, inkommo åtskilliga ansökningar med anspråk i detta

*Ifrågasatt
rätt till ersättning
för husdjur, som
dött i bo-
skapspest
m. m.
(Forts.)*

hänseende, men de blefvo tillbakavisade utom i ett enda fall, då medicinalstyrelsen hemställt, att en person, som mycket noga iakttagit föreskrifterna men hvilkens häst dock dött af rots, innan föreskrift om hans nedslagtande hunnit meddelas, skulle få ersättning. För min del ansåg jag då och anser ännu, att äfven denna ansökning hade bort afslås. Medicinalstyrelsen grundade sitt förord på det resonnementet, att ett bifall till ansökningen skulle blifva en uppmantran för vederbörande att noga iakttaga alla föreskrifter. Nu har utskottet resonnerat på samma sätt som medicinalstyrelsen i nämnda undantagsfall, men jag vill fästa uppmärksamheten derpå, att detta resonnement ej kan vara hållbart särskildt af den anledningen, att beviljande af ersättning i sådant fall just skulle motverka det mål, som medicinalstyrelsen då och utskottet nu synas vilja befrämja. Om nemligen en djuregare, hvars djur blifvit sjukt under sådana symptom, att han har anledning misstänka någon af ifrågavarande sjukdomar, vet att han endast i det fall att han iakttagit alla föreskrifter, och djuret hinner nedslagtas, får någon ersättning därför, så är detta en stark sporre för honom att göra allt hvad han kan för att dessa föreskrifter må så skyndsamt som möjligt iakttagas. Vet han deremot, att han får ersättning äfven om djuret sjelfdör, så finnes icke längre denna sporre. Jag ömmar mycket för sådana, i synnerhet fattiga personer som mista sina djur, men jag kan icke finna, att staten bör inlåta sig på att gifva dem nådegåfvor. Det må tillhöra den enskilda välgörenheten, om icke andra medel finnas. Ett sådant medel, och dertill ett mycket lämpligt, är att djuregare försäkra sina djur mot sådana förluster, hvarför de, om anstalt för sådan försäkring icke finnes i deras ort, böra låta sig angeläget vara att bilda bolag för ändamålet. Men anlitaandet af detta medel skulle motverkas genom antagande af motionärens eller utskottets förslag. Slutligen antager jag, att ett bifall till detta förslag skulle föranleda betydligt ökade utgifter för staten. Jag kan nu icke beräkna deras belopp, men skulle Riksdagen göra en sådan framställning, som här är föreslagen, så borde det också tillkännagifvas, att Riksdagen har för afsigt att bevilja dertill erforderliga medel.

Jag yrkar afslag så väl å motionen som å utskottets förslag.

Herr Almén: Det goda syftet med motionen och utskottets förslag erkännes äfvensom att det ser ganska beskedligt ut, men det är, efter mitt förmenande, detta oaktadt mycket farligt, ty det för oss in på andra vägar, än vi hittills beträddt. Förslaget innehåller, att staten skall lemna ersättning äfven för ett fjerde slag af sjukdomar, nemligen mjeltbrand, med afseende å hvilken någon sådan ersättningskyldighet förut icke varit stadgad. Men vidare föreskrifver det, att staten skall lemna ersättning äfven för sjelfdöda djur.

Utskottet har funnit motionen betänkelig i så måtto, att den innebär en ovilkorlig rättighet att få ersättning i vissa fall, men utskottet säger vidare, att fall kunna inträffa, då man bör tillerkänna Kongl. Maj:ts rättighet att bevilja lämplig ersättning. Detta synes onekligen vara bättre än motionärens förslag, men det medför i allt fall olägenheter, som böra beaktas. Man kan fråga, hvarför skall mjeltbrand

räknas till sådana sjukdomar, vid hvilka ersättning bör lemnas? Är den så lik de tre andra sjukdomar, som stundom påkalla statens mel-lankomst, att ersättning äfven här bör ifrågakomma? Jag tror, att en jemförelse mellan dessa sjukdomar skall visa, att så icke för-håller sig. Tiden är långt framskriden, och jag vet att kammaren är otålig, och jag skall därför försöka att fatta mig så kort som möjligt. Boskapspest är i vår lag ansedd så vådlig, att djur, som misstänkas vara angripna deraf, skola genast dödas. Elakartad lung-sjuka betraktas på samma sätt. Häraf kunna vållas betydliga utgif-ter, men om man derigenom kan undvika dessa vådliga sjukdomars införande och spridning inom landet, så är detta en stor besparing. Med den tredje sjukdomen, rots, är förhållandet annorlunda. Den är temligen allnänt spridd i landet, men lyckligtvis förekomma vanligen endast enstaka fall deraf. Den är icke så farlig i afseende på smit-tans spridning, men den är svår att bota. Den har en mycket lång inkubationstid, nemligen 180 dagar. Med inkubationstid menas den tid, som förflyter från det smittan mottagits och till dess sjukdomen utbryter. En följd af den långa inkubationstiden för denna sjukdom är, att egaren länge måste hålla en för rots misstänkt häst under be-sigtning och förhindras derigenom att begagna densamma. Staten bekostar veterinärens resor, hvilken utgift ofta går till mer än hästens värde. Befinnes hästen hafva rots, så skall den genast dödas, och staten får betala ersättningen. Deri får man finna sig, enär sjukdo-mens farliga beskaffenhet betingar dessa uppoffringar af staten. Frå-gar man nu, om förhållandet är lika med mjeltbrand, bör ej förbises att denna sjukdom är spridd i hela landet, men att sjukdomen icke är värre, än att deraf angripna djur *kunna* komma sig, om djurega-ren genast vidtager kraftiga åtgärder deremot. Dessutom brukar sjukdomen stanna vid enskilda fall, och inkubationstiden räcker blott tio dygn. Har efter verkställda desinfektions- och reningsåtgärder n. m. under 10 dygn intet nytt sjukdomsfall inträffat, så äro alla djuren fria till begagnande, och förlusten blir derigenom ringa. Denna jemförelse mellan de anförda sjukdomarne visar, att mjelt-brand är en sjukdom af helt annan beskaffenhet än de sjukdomar, för hvilka ersättning hittills utgått, och att inga giltiga skäl finnas, hvarför staten här skulle träda emellan. Vill staten detta, så kan jag icke finna annat, än att staten dermed öfvertager enskild sjuk-vård och dermed förenade betydliga utgifter.

Jag lemnar nu frågan om mjeltbrand, och vill tillse, huru det förhåller sig med det andra förslaget, nemligen att statens ersättnings-skyldighet skall utsträckas till själfdöda djur. Detta anser jag ännu betänkligare, först därför, att, huru än lagen affattas, blir tillämp-ningen så svår, att godtycke icke kan undvikas på annat sätt, än att staten temligen allmänt får betala ersättning utan någon bevisning eller undersökning, huru vida djuregaren gjort sina skyldigheter eller i någon mån genom underlåtenhet har del i den olycka, som drabbat honom. Jag säger detta på grund af den erfarenhet, jag under fyra års tid vunnit derom, att enskilde djuregare fått ersättning af staten äfven der de icke bort hafva sådan. Jag vill anförä några exempel. I ett af de norra länen fick staten betala en veterinär i följd af den-

*Ifrågasatt
rätt till er-
sättning för
husdjur, som
dött i bo-
skapspest
m. m.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
rätt till er-
sättning för
husdjur, som
dött i bo-
skapspest
m. m.
(Forts.)*

nes långa resor för undersökning af en häst, som misstänktes vara behäftad med smittosam sjukdom. När veterinären fick undersöka hästen, fann han, att denne icke hade någon smittosam sjukdom, men väl att han fått en stake i bröstet. Medicinalstyrelsen afslog begäran om ersättning af statsmedel, men det klagades hos Kongl. Maj:t och, sedan kommunalnämndens ordförande förklarar sig, i saknad af veterinära insigter, hafva tillkallat veterinär, hvilkens resekostnader måste ersättas, fick staten såsom vanligt betala den onödiga resan.

Qvarka är en så allmän sjukdom, att man tycker att litet hvar på landet skulle kunna känna igen den, men det lönar sig att söka få ersättning af staten för veterinärens resor, därför uppgifvor man, att djur, som hafva qvarka, äro behäftade med smittosam sjukdom, och förordnar länsstyrelsen på grund häraf veterinären att resa dit på statens bekostnad. Medicinalstyrelsen vägrar ibland att betala räkningen, men staten får ändå till slut ersätta resekostnaderna. Jag känner också ett fall, der Konungens befallningshafvande förordnat en veterinär att resa lång väg genom fyra socknar för att undersöka sjuka hästar; veterinären fick ej reda på mer än två, högst fyra, och ingen af dem hade smittosam sjukdom i författningens mening, hvilket dock icke hindrar, att man fordrar att staten skall ersätta den onödigt företagna dyra resan. Det är mycket fördelaktigt för den enskilde, om staten vill åtaga sig vården af hans husdjur. Vill Riksdagen detta, nå väl, men då bör den också hafva klart för sig, hvad saken gäller, och icke undra öfver, om ett anslag, som beviljats för helt andra ändamål och under andra förutsättningar, blir otillräckligt och måste öfverskridas.

Mycket mera skulle kunna tilläggas, men jag vill försöka i kort-het angifva min uppfattning af frågan sålunda:

att mjeltbrand, med hänsyn till faran för det allmänna och vanligen äfven förlusterna för den enskilde djuregaren äfvensom vid jemförelse med de tre kreaturssjukdomar, der staten hittills lemnat ersättning för deraf vållade olycksfall, är så olik dessa sjukdomar, att staten ej bör ikläda sig någon ersättningskyldighet;

att vidare författningsförslaget, huru det än affattas, kommer att vid tillämpningen medföra en viss godtycklighet eller ock få en så allmän utsträckning, att det blir betungande för staten och äfven för den enskilde, ty han kan icke påräkna *full* ersättning, och vidtager han icke i god tid föreskrifna åtgärder, så förlorar han antagligen flera djur än nödigt varit och lider derigenom ytterligare förluster; samt slutligen, och det är det viktigaste,

att förslaget, som medgifver ersättning för själfdöda djur, är egnadt att försämla sjukvården och på sätt och vis uppmuntra till vanvård, enär djuregaren får förhoppning att, äfven om djuren dö af sig själfva, erhålla ersättning af staten, hvaraf åter blifver en följd att han, rädd för de utgifter, som blifva en följd af veterinärens tillkallande, underlåter detta äfvensom att isolera de sjuka djuren från de friska och vidtaga andra försigtighetsmått.

Då sålunda förslaget, efter mitt förmenande, är egnadt att medföra mera ondt än godt, får jag yrka afslag derå.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr grefven och talmannen, att i afseende på förevarande betänkande yrkats dels bifall till hvad utskottet hemställt, dels, af herr *Stråle, Wilhelm*, bifall till utskottets hemställan med uteslutande af orden: »eller mjeltbrand», dels ock att utskottets hemställan måtte af kammaren afslås.

Sedermera gjordes propositioner enligt dessa yrkanden, och förklarades propositionen på afslag å utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Föredrogs å nyo Första Kammarens tillfälliga utskotts den 14 och 15 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 2, angående utredning rörande ifrågasatt revision af tullagstiftningen.

*Ifrågasatt
utredning
för revision
af tullag-
stiftningen.*

Herr vice talmannen: Detta betänkande behandlar herr Carlheim-Gyllenskölds motion angående revision af tulltaxan, och det nyss upplästa skrifvelseförslaget öfverensstämmer till alla delar med det af herr Wærn vid behandlingen af utskottets betänkande rörande vissa delar af tullbeivllningen väckta förslag. Då frågan således vid föredragningen af tullbetänkandet redan varit före, hemställer jag, att kammaren behagade förklara, att detta betänkande är genom kammarens beslut vid behandlingen af utskottets betänkande angående vissa delar af tullbeivllningen redan behandladt.

Herr friherre Klinckowström: Jag ber endast att få till alla delar instämma i hvad den siste talaren anförde.

Efter härmed slutad öfverläggning förklarade kammaren, att, sedan vid behandlingen af 1 och 14 punkterna i beivllningsutskottets betänkande n:o 5 angående vissa delar af tullbeivllningen, förslag om aflåtande af skrifvelse till Konungen angående revision af tullagstiftningen afslagits, den i tillfälliga utskottets förevarande utlåtande gjorda hemställan finge anses dermed besvarad.

Justerades fyra protokollsutdrag för detta sammanträde.

På framställning af herr grefven och talmannen beslöts, att på föredragningslistan till nästa sammanträde skulle sättas främst de ärenden, som denna dag bordlagts första gången, och sist de utlåtanden, som denna dag bordlagts andra gången.

Kammaren åtskildes kl. 10,40 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.

Tisdagen den 21 juni.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m., och dess förhandlingar leddes af herr vice talmannen.

Justerades protokollet för den 14 i denna månad.

Anmälades och bordlades:

konstitutionsutskottets utlåtande n:o 6, i anledning af väckta motioner rörande ändring i §§ 13 och 15 riksdagsordningen;

statsutskottets utlåtande n:o 6 a, med anledning af Kongl. Maj:ts framställningar angående anslagstiteln »Bergsstaten» och anslaget »Sala bergslag»; äfvensom

Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtanden:

n:o 3, i anledning af väckt förslag angående skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om ändrad tid för indelta arméns målskjutningsöfningar;

n:o 4, i anledning af en utaf herr P. M. Söderberg med flere väckt motion om ändring af gällande bestämmelser angående vissa ärendens behandling i domänstyrelsen; samt

n:o 5, i anledning af en utaf herr P. M. Söderberg väckt motion om sammanförande af gällande stadganden angående förvaltningen af kronans jordbruksdomäner och utarbetande af beskrifning å dessa egendomar.

Efter föredragning af statsutskottets under gårdagen bordlagda memorial n:o 38, med anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i frågor rörande anslagen under riksstatens nionde hufvudtitel, godkändes de af utskottet i memorialet föreslagna voteringspropositioner.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran bankoutskottets sistlidne dag bordlagda memorial n:o 9.

På framställning af herr vice talmannen beslöts, att de ärenden, som denna dag bordlagts första gången, skulle sättas främst bland utskottsbetänkandena på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Justerades ett protokollsutdrag för detta sammanträde, hvarefter kammaren åtskildes kl. 3,7 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.
